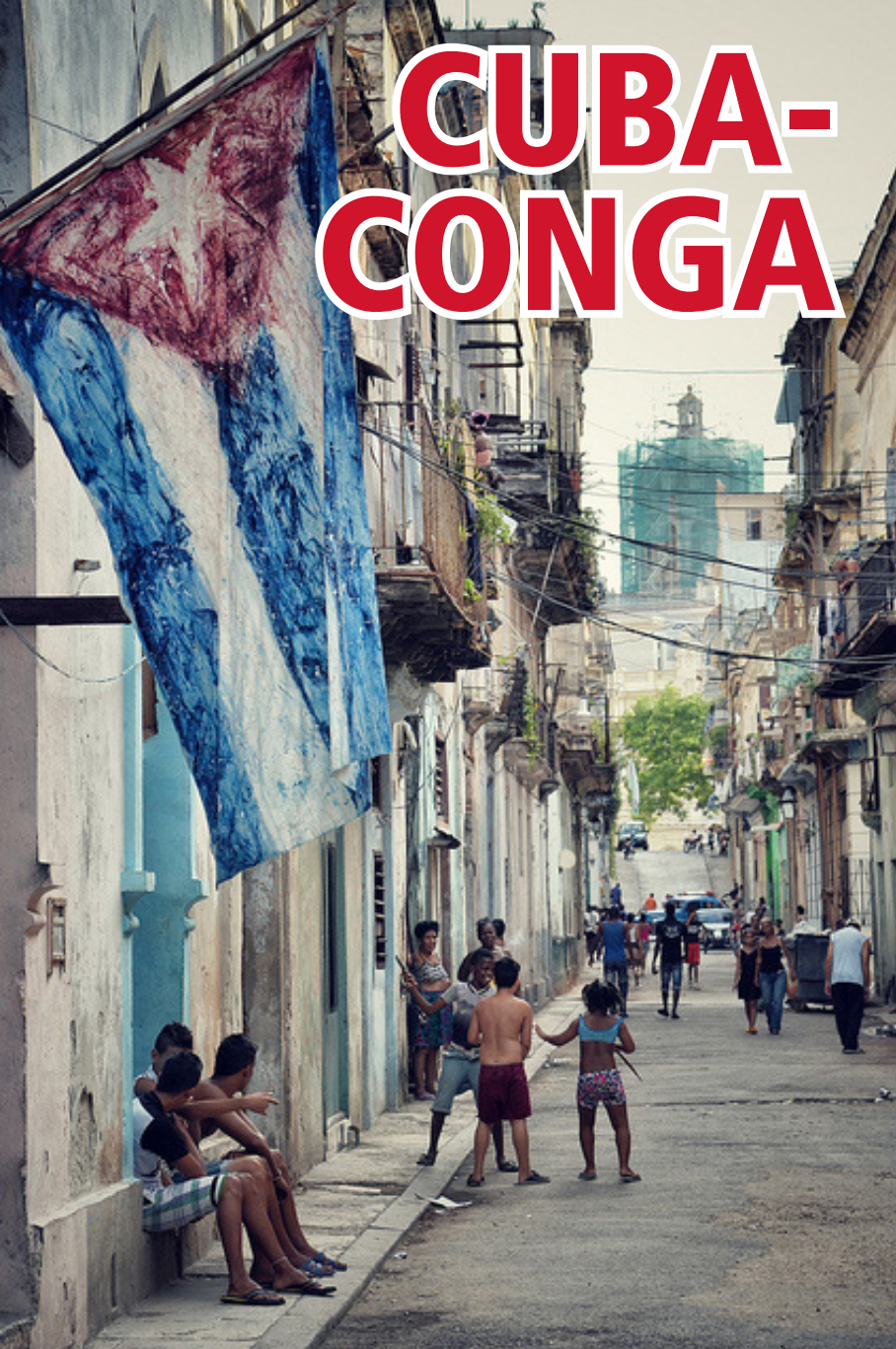

CUBA- CONGA

De alternatieve reisgids voor Cuba

Auteurs: Geen

Herziene versie, mei 2014

Inhoud

Disclaimer	4
Over de schrijver(s)	5
Voorwoord	6
Woordenlijst	10
<i>No Hay</i>	10
<i>S'acabo</i>	11
<i>Se rompio</i>	11
<i>La Bolsa Negra</i>	12
<i>Yuma</i>	14
<i>Punto</i>	14
<i>Camajan</i>	15
<i>El bloqueo</i>	17
<i>Casa Particular</i>	18
<i>Jinetero/Jinetera</i>	18
<i>Comision</i>	19
<i>De Baard</i>	21
<i>CubaConga</i>	21
Hoofdstuk 1 - Voor vertrek	22
Geld	28
Hoofdstuk 2 - De aankomst.	34
Hoofdstuk 3 - De Huurauto, het vervoermiddel bij uitstek!	37
<i>Taxi en Bus</i>	44
Hoofdstuk 4 - Geld	46
<i>Besparingstips</i>	46
Hoofdstuk 5 - Valkuilen	50
1 <i>Jij bepaalt wat jij betaalt (niveau 4)</i>	51
2 <i>Commissie</i>	62
3 <i>Vergissingen</i>	64
4 <i>Diefstal</i>	68
Hoofdstuk 7 - Casa Particular	72
Hoofdstuk 8 - Tijdsbesef	74
Hoofdstuk 9 - Voor als je echt lang wilt blijven	77
Hoofdstuk 10 - Liefde en seks in Cuba	80
Hoofdstukje 11 - Vertrek	82
Nawoord	83

CUBACONGA

*De alternatieve reisgids voor
avontuurlijke Cuba bezoekers*

Auteurs: Geen

Herziene versie, mei 2014

Disclaimer

Alle personen in dit boek zijn verzonnen en elke gelijkenis met echte personen berust op puur toeval. De situaties zijn echter echt uit mijn duim gezogen. Ik verzin de personages, plaatsen, situaties en gebeurtenissen om ervoor te zorgen dat er geen echte dingen gebeuren met echte mensen. In Cuba is niets wat het lijkt en alles kan problemen opleveren. Genoemd worden in een boek over Cuba doet dat waarschijnlijk niet, maar misschien ook wel. Zo heet ik geen Juan en is de uitgever van dit boek fictief. Wat u leest is geen Nederlands en de paginanummers zijn versleuteld.

Copyright: JA

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de niet bestaande auteurs openbaar worden gemaakt.

Vertaald uit het Engels

Over de schrijver(s)

Net zoals alle personen en gebeurtenissen in dit boek fictief zijn, zijn de vertellers dat ook. Zelfs de schrijvers van dit boekje zijn volledig fictief, en elke gelijkenis met echte personen berust op toeval en is een vergissing. Een grote vergissing.

Niets wat jij denkt over Cuba is waar. Oké ik zal je matsen, het is een eiland en het ligt ten zuiden van Florida, maar verder is werkelijk niets van wat jij denkt waar. Ongeveer de helft van wat ik denk is waar. Dat is al stukken meer dan niets, maar geeft me gelukkig nog steeds 50% kans me te vergissen. Dat vind ik namelijk een van de mooiste dingen op Cuba, het is een enorme oefening in het oprekken van je referentiekader en het loslaten van je overtuigingen.

De meeste dingen die over Cuba gezegd worden zijn ook al niet waar. Zo las ik op de site van een bekende reisorganisatie dat het prijspeil op Cuba ongeveer hetzelfde is als thuis. Tijdens mijn eerste bezoek was dat ook zo, maar inmiddels zijn de kosten voor mijn verblijf in Cuba ongeveer met de helft gedaald. Met dit boek wil ik je helpen niet in al die valkuilen te trappen waar ik in gelopen ben en je te behoeden voor beginnersfouten, die het plezier van je bezoek aan dit geweldige eiland soms in de weg zitten. En al die ervaringen berusten natuurlijk puur op fantasie. Niets is werkelijk waar en niets is werkelijk gebeurd.

Volgens mij heb ik/wij alle voorzorgsmaatregelen genomen om te voorkomen dan iemand geïdentificeerd kan worden. Hierdoor kunnen/kan wij/ik de waarheid zoals wij/ik die zie/zien zonder blad voor onze/mijn mond te nemen opschrijven. Ja, dat is af en toe ingewikkeld, en daarom schrijven wij/ik vanaf dit punt meestal verder in de "ik" vorm.

Simpele garantie: Dit boek maakt je vakantie minimaal 30% goedkoper en je hebt veel meer plezier van je reis.

Voorwoord

“Ik ga kijken of ik nog wat geld terug kan krijgen, ga je een paar weken mee?”. Een goede vriend van me heeft jaren geleden eens wat geld geïnvesteerd in een bedrijf in Cuba. (Het is niet echt een bedrijf, maar ik verzin wel meer in dit boek, zie de disclaimer, maar dat hij er geld in gestoken heeft is waar en dat hij elk jaar even gaat kijken of er nog wat te halen valt is wel waar).

Natuurlijk was mijn antwoord “ja” en zes jaar geleden ging ik voor het eerst naar Cuba... leerde de mensen daar kennen, ontwikkelde een haat/liefde verhouding met het land en raakte volledig verslaafd.

Heinrich (niet zijn echte naam) gaf me de aanleiding voor het schrijven van dit boek: “Als je zegt dat je Cuba begrijpt, heb je er helemaal niets van begrepen.” En Heinrich woont al ruim 12 jaar in dit waanzinnig gave klotenland. Ik pretendeer dus zeker niet dat ik Cuba begrijp, wel dat ik er meer van snap dan de gemiddelde toerist die er een paar weken rondtrekt.

Als voorbereiding op dit boek heb ik het internet afgestruind naar zinnige informatie over Cuba en het leven als toerist in het socialistische paradijs. Er wordt een ongelofelijke hoeveelheid onzin verteld over Cuba. Of dat komt door onwetendheid of door commerciële belangen is niet altijd duidelijk, maar de waarheid is zeldzaam. Cuba zit anders in elkaar dan de meeste gidsen of reiswijzers je vertellen. Daar gaat dit boek wat aan doen. Ik wil je laten zien wat er achter de schermen gebeurt en hoe je allerlei valkuilen kunt omzeilen.

Dit boek gaat je een hoop geld besparen en je een paar niveaus omhoog helpen in mijn favoriete spelletje: CubaConga.

CubaConga refereert naar de oude arcade game Donkey Kong. Dit populaire spel uit de begintijd van de computer bestaat uit een aap die tonnetjes naar beneden gooit over een zig-zag route die beklommen moet worden. Bij ieder tonnetje moet de speler springen om zo telkens een stapje hoger te komen. Bij het behalen van de top ga je door naar het volgende level. Meer tonnetjes, meer snelheid, steeds moeilijker. Zo werkt het ook met Cuba. Hoe meer je begrijpt, hoe sneller de tonnetjes komen en hoe meer er opduiken. De Conga is een muzikale optocht waarbij alles wat geluid kan maken wordt gebruikt om een opzwepend ritme te creëren.

De ervaren CubaConga speler weet dat hij te weinig weet om voorspellend te kunnen zijn en werkt aan zijn reacties. Voorbeelden van verschillende niveaus CubaConga

Niveau 0: speler is zojuist gearriveerd in zijn all-inclusive resort en komt het hek niet uit tenzij onder begeleiding van een officiële gids. Op dit niveau heb je het spelletje gekocht maar zit het nog in de folie. Om te gaan spelen moet je de CD in de speler doen en dat kan het beste buiten het resort.

Niveau 1: Je wordt opgelicht op terrasjes, koopt sigaren van bananenbladeren op straat en denkt dat die aardige Cubaan echt geen enkel financieel belang bij jou heeft.

Niveau 8: Niets is wat het lijkt en alles is wat het is. Je weet dat je het niet snapt en accepteert dat. Juist daardoor kun je er het beste van maken.

Niveau 15: Je hebt een tuinman die, wijzend op een officieel ogend naamplaatje, tegen alle officiële Cubaanse inspecteurs zegt dat ze niet welkom zijn bij de ambassadeur (wat je dus niet bent). Ik kan verder niet uitleggen hoe en waarom dit werkt, ik zit pas op niveau 10.

Hoeveel niveaus er zijn weet niemand.

Cuba is een geweldig reisland. Het enige dat je mee moet nemen is: Alles wat je nodig hebt,

observatievermogen, gevoel voor humor, geld, flexibiliteit, creativiteit, geduld en een avontuurlijke instelling. Verder gaat alles vanzelf.

Dit boek is geen: "Dat moet je echt gaan bekijken", "Waar liggen de hotspots?" of "Hier hebben ze de beste Mojito"-gids. Dat soort gidsen zijn er genoeg. Dit boek gaat over het leven in Cuba en hoe jij daar als toerist het beste mee om kunt gaan. Maar om die vragen te beantwoorden: Een honkbalwedstrijd, ligt eraan wat je zoekt en in het parkje op de punt van het schiereiland ten zuiden van Cienfuegos.

Cuba is een waanzinnig gaaf shitland, en jij mag kiezen welke kant van de medaille boven komt drijven. Cuba is een lui-lekker land, en ik verwijs hier niet naar de mannen die lui zijn en de vrouwen lekker. Cuba is het bewijs dat als het socialistische systeem ergens bij past dan is dat wel een tropisch klimaat. Dankzij het systeem is er vrijwel geen stress. Het maakt namelijk toch niet uit of je hard werkt of niet, de omstandigheden blijven hetzelfde, het weer blijft mooi en de vruchten vallen uit de bomen. Cuba is inmiddels ruim 50 jaar socialistisch en weinigen denken met weemoed terug naar de tijden van Batista. Veel Cubanen willen het land uit, maar minstens evenveel moeten er niet aan denken te emigreren. Ze hebben het prima naar hun zin en realiseren zich maar al te goed dat Cuba zo slecht niet is.

Cubanen worden vanaf hun geboorte doordrenkt van CUBA. De helft van de muziek gaat over CUBA. Op elk nummerbord staat, geheel overbodig, CUBA. Het nieuws gaat over CUBA of CUBANEN in het buitenland en kan enig gebrek aan objectiviteit verweten worden. Het onderwijs is goed, maar heeft wel een groot "wij zijn beter dan de rest van de wereld" gehalte. En het feit dat ze op een eiland wonen (ja dat had je goed) helpt de overheid haar bevolking te isoleren van de

rest van de wereld, waardoor het dus erg gemakkelijk en aantrekkelijk wordt Cuba als internationaal toonaangevend te zien.

Woordenlijst

Het is voor iedere toerist aan te raden een paar woorden Spaans te leren. Vrijwel geen enkele Cubaan spreekt meer Engels dan "Where you from?", "What your name", "Buy Cigars" of "Hello my frien". En dat zijn nu juist de mensen die je niet moet hebben.

Voor een basiswoordenschat verwijs ik naar een simpel "Wat en hoe op reis Spaans" boekje. Hier wil ik slechts een paar bijzondere Cubaanse woorden, hun betekenis en implicaties behandelen.

No Hay

Meestal te horen in restaurants of winkels. Betekent dat ze het niet hebben. Het is in de meeste restaurants dan ook vrij zinloos de kaart te raadplegen, gewoon vragen wat er is. "No Hay" kan ook van toepassing zijn op water (aqua) of stroom (coriente). De daarbij behorende ongemakken zijn een fact of life.

Een van de stelregels die ik me eigen heb gemaakt en die nog steeds opgang doet buiten de grote steden is dat je moet eten als je kunt eten.

Zo reed ik door een klein stadje en daar stond langs de weg een houten barak met een groot rechthoekig gat met in grote letters PIZZA erboven. Ik stop dus, en vraag aan de man die in het gat hangt wat voor pizza hij heeft.

'Ik heb vandaag geen pizza' is zijn antwoord. Niet gemakkelijk uit het veld te slaan vraag ik of hij wat anders te eten heeft.

'No hay nada a comer' (er is niets te eten) is zijn antwoord.

'Heb je iets te drinken dan?'

'No hay nada a tomar'.

'Wat verkoop je dan?'

'Ik verkoop helemaal niets, want ik heb niets.'

'Wat doe je hier dan?'

Verbaasd kijkt hij me aan. Wat een domme vraag!

'Dit is mijn werk!'

S'acabo

Naast "No hay" hoor je ook vaak "S'accabo" Dat betekent letterlijk dat het zich heeft opgemaakt. In de praktijk betekent "s'acabo": we verkopen het niet aan jou, want officieel is het op, aan de achterdeur hebben we echter een florerende zwarte markt. Op niveau 4 moet je dit verschil weten.

Se rompio

Heeft zichzelf kapot gemaakt. Tenslotte is niemand verantwoordelijk voor het slechte onderhoud, de ontbrekende reserve-onderdelen of het niet komen opdagen van de monteur.

Cuba is volledig reclamevrij. Alles is van iedereen en iedereen krijgt het zelfde van alles. Nergens zie je billboards die de laatste mode onderbroeken om mooie billen heeft gespannen met de overvloedige toevoeging dat het hier om een Bill Board gaat. Nergens flitsen de neonreclames en de tv uitzendingen, die sterk aan mijn jeugd doen denken, worden niet onderbroken door vervelende spotjes over inlegkruisjes, wasmiddelmerken of de nieuwste auto's. Inlegkruisjes zijn hier niet te vinden (en laten we eerlijk zijn, zijn ze echt nuttig? Wasmiddel heb je hier in twee soorten: Het is er wel of het is er niet en de nieuwste auto... Je kunt geen auto kopen zonder speciale vergunning. Dus een auto is een voorrecht om je vingers bij af te likken. Die auto koop je dan van de overheid, dat enkel tweedehandsjes verkoopt uit Panama. Reclame is zinloos en dus alom afwezig. Dit geeft een bepaalde rust waar je snel aan hecht. De enige reclame die je tegenkomt is die voor het regime. In Cuba heb je overal een ministerie voor en het ministerie van loze kreten is zeer productief. Een greep uit de billboards in den lande: "Vaderland of dood", "Socialisme is eerlijkheid", "IJver moet" of "Natuur en revolutie". Dit zijn letterlijke vertalingen, interpretatie laat ik aan de lezer over.

La Bolsa Negra

Letterlijk betekent dit "de zwarte beurs". Het gemiddelde salaris van de Cubaan voor zijn officiële baan ligt tussen de 20 en 30 CUC (Cubaanse Convertibele Peso) per maand. Daar kun je dus niet van rondkomen als je meer wilt dan bonen, rijst en blote voeten. Dus klust iedere Cubaan bij. Wij westerlingen meten met onze eigen maten, zonder ons te realiseren dat die niet universeel zijn. We horen dus dat een gemiddeld maandsalaris 20 euro is en dan denken we dat als iemand 10 euro verdient op een dag hij een half maandsalaris in zijn zak steekt. Omdat 'la bolsa negra' zo'n 80 procent van de economie vertegenwoordigt gaat die vergelijking volledig mank.

Vriend T. heeft geweldige mazzel. Hij werkt als klusjesman voor een buitenlander en verdient daar maar liefst 15 CUC per dag. Officieel is hij straatveger. (als je in Cuba werkelijk nergens voor deugd wordt je straatveger). In Cuba heeft namelijk iedereen een baan. Daar schijnt de komende tijd verandering in te komen, maar tot nu toe is full-employment de norm. Maar die baan als straatveger zit hem dus in de weg om zijn werk als klusjesman te doen.

De oplossing is een typische Cubaanse: T. betaalt zijn baas 3 CUC per dag, die van dat bedrag 1 CUC doorsluis naar zijn baas en 1 CUC betaalt aan de inspecteur die moet inspecteren of de mensen wel op hun werk zijn. Een paar keer per jaar krijgt T. bericht van zijn baas dat hij op zijn werk moet verschijnen omdat de inspecteur heeft gezegd dat hij zijn wekelijkse inspectie komt doen.

Die dag is een typische baaldag voor alle betrokkenen. De buitenlander heeft geen klusjesman, T. verdient geen 15 CUC, zijn baas, de baas van zijn baas en de inspecteur lopen 1 CUC mis. Gelukkig heeft de inspecteur hier iets op gevonden, en komt hij alleen inspecteren als de inspecteur der inspecteurs aan het inspecteren is. Vandaar dat de wekelijkse, onaangekondigde inspectie maar een paar keer per jaar aangekondigd wordt.

Controle is een schone zaak in Cuba.

Daar komt bij dat de Cubaanse economie behoorlijk afwijkt van onze economie, en dat onze economische inzichten niet toepasbaar zijn in Cuba. Een Cubaan verdient dan wel slechts 20 euro per maand, maar als je de prijzen in ogenschouw neemt (de meeste eerste levensbehoeften zijn zwaar gesubsidieerd of gratis) dan kun je de vergelijking met ons inkomen niet maken. Een huis is gratis, of huur je voor 80 cent per maand. Elektriciteit, telefoneren en gas kosten bijna niets. Openbaar vervoer (als het er is) kost een schijntje. Onderwijs, eten op school, medische zorg, basis voedingpakket (hoewel langzaam maar zeker steeds minder) helemaal voor niets! Cuba heeft een hogere geletterdheidsgraad en levensverwachting dan menig westers land! Hier gaan dus de verhoudingen scheef en wordt vergelijken lastig. Waar de gemiddelde westerling 1/3e van zijn inkomen kwijt is aan wonen, werkt de gemiddelde Cubaan nog geen dag voor zijn huis. Aan de andere kant zijn de luxe goederen stukken, maar dan ook stukken duurder. Waar wij ongeveer één dag moeten werken voor de mooiste sportschoenen die we kunnen vinden, kost een paar inferieure gympen de Cubaan twee maandsalarissen. Wij bellen 600 minuten met onze mobiel en hoeven daar niet over na te denken. Een Cubaan die 20 minuten belt met zijn mobiel heeft zijn hele maansalaris erdoorheen gedraaid.

Dit komt allemaal door de dubbele munt. Eerste levensbehoeften worden afgerekend in Moneda Nacional (MN) terwijl alle luxe (lees import) goederen CUC kosten. Lees meer hierover in het hoofdstuk over GELD.

Je mag er dus niet impliciet vanuit gaan dat de Cubanen het slecht hebben omdat ze maar 20 euro per maand verdienen! Als je Cuba vergelijkt met haar buurlanden (Haïti, Dominicaanse Republiek of Jamaica) dan denk ik dat de gemiddelde Cubaan het goed heeft wat de eerste

levensbehoefte betreft en het slecht heeft waar het toegang tot luxe goederen betreft.

Wij werken om geld te verdienen. Dat klinkt als een universele waarheid nietwaar? Op Cuba is het net andersom. Daar ga je werken omdat het moet of gewoon omdat het erbij hoort. Maar tijdens je werktijd kun je geen geld verdienen, noch promotie maken. Dus is werken eigenlijk verloren tijd. Tenzij je wat kunt bijverdienen op je werk natuurlijk (lees stelen).

Yuma

Iedereen die niet op het eiland geboren is, is een Yuma. Jij dus ook. Het woord Yuma is niet aardig. Het is denigrerend. Yuma's zijn dom en rijk is de algemene mening. Je kunt ze alles wijsmaken en Cubaanse ethiek heeft geen enkel probleem met het oplichten van een Yuma. Sterker nog, als je geld uit Yuma's weet te persen dan oogst dat bewondering. Overal ter wereld worden toeristen in meer of mindere mate opgelicht, meestal door mensen uit de zelfkant van het leven. In Cuba is dat anders... In Cuba is het niet de zwerver of de snorder die je een oor aan wil naaien, het zijn ook de artsen, universiteitsprofessoren en autoverhuurbedrijven. Dat maakt het spel stukken interessanter, omdat dit allemaal zeer intelligente, goed opgeleide en vindingrijke mensen zijn. Er zijn 11 miljoen Cubanen. Ruim 10 miljoen komen nooit of zelden in aanraking met toeristen. De mensen die jij gaat ontmoeten zijn gewend aan Yuma's en zijn niet representatief voor de Cubaanse mentaliteit. Meer hierover in het hoofdstuk Valkuilen.

Punto

Een Punto is een Yuma die alles betaalt. Zodra je beter contact krijgt met Cubanen, word je een Punto. Daar is op zich niets mis mee, gezien de welvaartsverhoudingen. Je moet hier echter wel je grenzen in aangeven anders

loop je in één week tijd volledig leeg.

Vanaf niveau 2 is de verleiding een Punto te worden groot, vanaf niveau 6 mag het je nog maar zelden overkomen.

Camajan

Elke niet-Cubaan is een Yuma. Yuma is niet echt een scheldwoord, maar veel respect straalt het ook niet uit. Veel Cubanen vinden Yuma's dom, verwerpelijk, arrogant, onwetend en veel te rijk. Een bekend gezegde is: "Aan het eind betaalt de Yuma". Ze hebben gedeeltelijk gelijk. Er lopen nogal wat arrogante buitenlanders rond die denken dat ze Cuba begrijpen en misbruik van hun positie willen maken.

Vele andere buitenlanders spelen CubaConga op niveau 1 en worden op allerlei manieren misbruikt door de 'slimme' Cubanen. Ik schrijf dit stukje in de tuin van de universiteit van Havana, een bolwerk van socialistische jeugd. Iedereen negeert me straal of werpt me negatieve blikken toe. Ik heb net een stuk van een halve kip gegeten en van die hap heb ik spijt. Wat er over is, en dat is meer dan de helft, leg ik op de grond voor de katten die hier rondspelen en lopen te bedelen. Omzichtig benadert een van de katten me. Twee stappen vooruit en eentje terug. Geamuseerd bekijk ik het schouwspel. Dan loopt er een professor langs en de kat vlucht. "Zelfs de katten zijn hier bang van Yuma's", is mijn schampere opmerking. Hij stopt, kijkt me bijna verschrikt aan en barst in lachen uit. Het ijs is gebroken en hij komt naast me zitten. Hij legt me omzichtig uit dat het voor de studenten geen goed idee is om contact met buitenlanders te hebben. Dat kan hun carrière schaden. Na een goed gesprek onder gelijken komt de onvermijdelijke vraag... of ik niet een dollar voor hem heb. Cubanen schijnen het een recht te vinden

te ontvangen van Yuma's, en dus is het onze plicht te geven. Ik probeer hem uit te leggen dat geven nooit een plicht kan zijn, maar dat geven uit het hart moet komen. Hoewel hij een zeer intelligente conversatie met me gevoerd heeft, blijkt dat concept toch echt te hoog gegrepen. "Man... geef me een dollar!"

Een "Camajan" is een Yuma die CubaConga begrijpt. Hij speelt minimaal op niveau 7 en kent de valkuilen, verlokkingen en mores goed genoeg om zich niet te laten misbruiken en toch te krijgen wat hij wil. "Camajan" betekent letterlijk: "Iemand die te veel weet". Ik schijn een Camajan bij uitstek te zijn. Ooit kreeg ik het compliment van een Cubaan dat ik de meest "maffia" toerist was die hij ooit had gekend. "Maffia" is hier een compliment en maakt me tot Camajan.

Camajan is een scheldwoord, waar tegelijkertijd een vorm van bewondering en respect in zit.

15!

Als een meisje vijftien wordt, wordt dat gezien als de overgang van meisje naar VROUW. Het is een groots feest waarbij het meisje in een bruidsjurk wordt gehesen en door de stad wordt geparadeerd. Ze wordt in een zo groot mogelijk aantal kostuums gehesen en een professioneel fotograaf maakt een paar plaatjes waarin haar vrouwelijkheid zo goed mogelijk naar voren komt. Vervolgens worden die foto's bewerkt en staat het meisje, zo sexy mogelijk poserend, plotseling voor een Ferrari, op de Spaanse trappen in Rome of tussen Jupiter en Uranus in. De beste foto's worden zorgvuldig uitgezocht en in een album geplakt, dat elke bezoeker, onder het slaken van Ohh's en Ahh's dient te bekijken. Tegen het eind van het album beginnen de foto's steeds meer op soft porno te lijken en ik vraag me af waar de zedenpolitie de grens zou trekken tussen onschuldige kinderfoto en strafbaar. Die grens valt vrij zeker ergens IN het album. Vijftien worden Rocks! Realiseer je dat onze normen en waarden niet op Cuba van toepassing zijn. Cuba is het enige land ter wereld

waar een middelbare man zoals ik tegen een meisje van 15 kan zeggen dat ze sexy is en haar vader vervolgens begint te stralen!

Ik zorg altijd dat ik een ringetje bij me heb, en als ik een dergelijke parade zie, geef ik het aan het feestvarken. Voor je het weet zit je dan aan de hoofdtafel te genieten van een geweldig feest!

El bloqueo

Verwijst naar de blokkade door de Verenigde Staten van Amerika. Officieel en in theorie is er geen verkeer van goederen, kapitaal en mensen tussen de VS en Cuba. De praktijk is geheel anders, maar "el bloqueo" is Cuba's grote zondebok. De economie zou stukken beter draaien zonder "el bloqueo". Cuba zou het veel minder zwaar hebben zonder "el bloqueo". Cubanen zouden het materieel veel beter hebben zonder "el bloqueo". Zonder "el bloqueo" zouden de woorden No Hay, S'acabo en Se rompio niet in het Cubaanse woordenboek voorkomen. Zonder de Bloqueo zou elke Cubaan op tijd zijn. Zonder de Bloqueo waren er helemaal geen problemen in Cuba. Zonder de Bloqueo was kraanwater gewoon drinkbaar, reden de treinen op tijd, waren de wegen perfect en had iedereen een glimmende Mercedes... Alles is dus de schuld van die verdoemde "Bloqueo".

In Cuba gaat ongeveer evenveel mis als in een gemiddeld Afrikaans land (dat wil zeggen bijna alles). Waar de Afrikanen dit afdoen door met een grote glimlach "This is Africa" te roepen, geven de Cubanen de schuld aan El Bloqueo. Het jammere is dat zolang je de schuld buiten jezelf zoekt, je er zelf ook niets aan kunt doen.

Que Calor!

Zodra het warmer is dan 24 graden klagen de Cubanen

over de warmte. Als het kouder is dan 23 graden klagen ze over de kou. Alleen als het 23,5 graden is wordt er niet over het weer geklaagd.

Casa Particular

Officiële B&B. Wordt ook wel eens aangeduid als slapen bij de echte Cubanen thuis. Echte Cubanen zijn een relatief begrip. De meeste uitbaters van Casa Particulares zijn lid van de sociale bovenklasse en natuurlijk van de Partij. De “Echte Cubaan” poetst in uw Casa voor 1 CUC per dag, ga eens met hem of haar naar huis om te zien hoe “Echte Cubanen” leven en realiseer je dat als je op die stoel uit 1948 gaat zitten dat deze “Echte Cubaan” vrij goed leeft omdat hij een baantje heeft in een Casa Particular.

Toch is de Casa Particular de beste manier om Cuba te beleven, te ruiken en te proeven.

Jinetero/Jinetera

Jinetero betekent letterlijk “ruiter” en Jenetera is de vrouwelijke versie daarvan. In de praktijk vertaalt Jinetera in iets dat tussen prostituee en pragmatisch meisje inlicht en Jinetero hangt ergens tussen gigolo, pooier en regelneef in. Iedereen die geld verdient aan toeristen zonder daar duidelijke, legale diensten tegenover te stellen valt in deze categorie. (voor de duidelijkheid, een taxichauffeur wordt betaald om taxi te rijden en zolang hij zich enkel daarmee bezig houdt is hij geen jinetero, al beschouwt hij natuurlijk alle Yuma’s als Punto. Zodra hij echter een restaurant aanbeveelt, je naar een casa particular brengt of een vriendinnetje voor je belt wordt hij jinetero. En dat komt allemaal door het alom aanwezige systeem van de “Comision.”

Vanaf niveau 8 ga je zelf commissie verdienen, niet omdat je het nodig hebt, maar gewoon omdat het leuk

is. Alle jineteros/as spelen minimaal op dit niveau. Dat wil zeggen dat ze behoorlijk begrijpen hoe het spel werkt en dat jij bijna per definitie verliest.

Er wonen 11 miljoen mensen op Cuba. 95% daarvan komt zelden of nooit in aanraking met buitenlanders. Jij praat dus bijna per definitie niet met de typische Cubaan.

Dit boek is af en toe nogal cynisch over Cubanen, maar dat zijn dus niet de echte Cubanen.

Comision

Alles wat niet officieel is in Cuba (en dat is bijna alles) draait op basis van commissie. Als een vriendelijke jongeman je naar een restaurant brengt, krijgt hij daar commissie voor. Als een aardige taxichauffeur je een Casa aanraadt, ontvangt hij commissie. Die commissie betaal jij, want op het moment dat je ergens met een Cubaan binnenkomt, wordt de prijs verhoogd om die commissie te kunnen betalen. Er is niets mis met dit systeem, en wij westerlingen zouden het geen probleem moeten vinden 5 CUC extra te betalen voor een goede tip. Ware het niet dat er ook af en toe misbruik wordt gemaakt van de argeloze toerist.

Ik zat met vrienden in een leuk restaurantje in Trinidad, waar een van hen werkte als 'propper'. Ze had ons meegenomen en kreeg dus niet alleen lekker te eten, ze kreeg ook nog commissie over haar eigen eten! Dus nam ze de kreeft (van 20 CUC). Top deal! Een andere propper bracht een gezinnetje binnen en ze werden aan een tafel gezet. Ik knoopte een gesprekje aan. Ze waren geweldig blij. Die ochtend vertrokken uit Varadero met een huurauto, werden ze toen ze bij het enige hotel van Trinidad aankwamen geweigerd door de portier. Er waren geen kinderen toegestaan in het hotel. Maar hun nieuwe vriend (de portier) had wel een oplossing. Hij vond vrij snel een Casa Particular waar ze wel met hun

kinderen welkom waren. Hij bracht ze er nog naar toe ook! Vervolgens was hij zo vriendelijk hen dit restaurant te wijzen en weer vertrokken voor zijn werk. Zo aardig die Cubanen!

De volgende ochtend heb ik voor de zekerheid eens geïnformeerd in het desbetreffende hotel, en natuurlijk waren kinderen meer dan welkom!

De aardige portier, heeft dus commissie verdiend aan de Casa en aan het restaurant. Twee maandsalarissen in een paar uur! (over salarissen en geld hebben we het later).

Dit was mijn stap naar niveau 5.

Ik heb ze dat maar niet verteld.

Warm en Koud stromend water

Douchen kan een gevaarlijke hobby zijn in Cuba. Vrijwel alle Casas hebben een eclectische douchekop, zonder keurmerk in Brazilië vervaardigd, die het koude water net voor het over je heen sijpelt een graad of tien warmer maakt. Stroom en water is natuurlijk voor iedere horrorfilmkenner een bekende combinatie. Als je de eerste keer een wat verouderd model ziet twijfel je hevig of je niet liever een week lang wat moeite met het leggen van sociale contacten wilt hebben of dat lekkere schone gevoel van een warme douche. Deze douchekoppen zijn er in vele varianten, de oudere hebben duidelijk zichtbare, kale koperen draden die aan de kop zijn bevestigd. Toch is er op zich weinig aan de hand. In tegenstelling tot de gangbare ideeën is schoon water een slechte geleider. Soms voel je een lichte tinteling tijdens het douchen, maar dat wil alleen zeggen dat de douche niet geaard is.

Twee adviezen: raak tijdens het douchen de douchekop niet aan. Dit kan het effect van schrikdraad opwekken en dan weet je meteen waarom die afrastering alle koeien zonder enige moeite in het weiland houdt en ten tweede raak zeker niet tegelijkertijd de douchekop en het koperen afvoerputje aan, dan kunnen ze je waarschijnlijk wegdragen.

De Baard

De Cubanen duiden hun opperbevelhebber niet aan bij zijn naam. Ze maken een baardgebaar als ze het over hem hebben. "El Barbo" is de ultieme leider. Hij trekt aan alle touwtjes. Ik schat zijn fanatieke aanhang rond de 50% maar vrijwel iedereen is vervuld van respect voor hem. Als de dingen niet lopen zoals ze zouden moeten lopen in een socialistisch paradijs, en dat is vaker wel dan niet, dan ligt dat niet aan Hem. Als hij het zou weten, zou het wel anders gaan. Zelf ben ik ook overtuigd van de goede intenties van de Baard. Op een persoonlijke noot, ik heb nu in totaal ongeveer anderhalf jaar op Cuba doorgebracht en ik heb nog steeds geen mening over het systeem. Het heeft wonderbaarlijke goede en afschrikwekkende slechte kanten. Ik verlies dan ook elke discussie over politiek, economie en systemen omdat ik gewoon geen mening heb.

De volle schriftjes-Fabriek

Ergens, goed verstoep op het platteland, moet een fabriek staan die volle schriftjes verwerkt. Cubanen noteren namelijk alles in een schriftje of ander boekwerkje en dat doen ze met de hand of met de typemachine. Die schriftjes worden verzameld en verwerkt want op de een of andere manier wordt alles bijgehouden. Let eens op hoeveel er genoteerd wordt en stel je eens voor hoe die 'volle schriftjes-Fabriek' er uit moet zien.

CubaConga

Zie voorwoord. Het spelletje dat voor mij als referentie dient om situaties en mensen in te schatten. Het is een spel met een begin, maar zonder einde, zeer verslavend en uitdagend. De beloningen bestaan slechts uit het behalen van het volgende niveau en de kosten zijn hoog.

Hoofdstuk 1 - Voor vertrek

Op het vliegveld zitten twee soorten mensen te wachten op de terugreis. De ene groep is dolenthousiast, wil eigenlijk niet naar huis en heeft de meest fantastische dingen gezien en vooral meegemaakt. De andere groep is zwaar teleurgesteld. Het mooie is dat je zelf mag kiezen bij welke groep je wilt horen en ik hoop je een beetje te helpen bij de eerste groep aan te sluiten.

Wil je naar Cuba om te shoppen of lekker te eten, dan zou je jezelf toch eens in het socialistische systeem moeten verdiepen. Shoppen kan, maar zeer beperkt. Er zit een Paul en Shark-winkel in Havana en een Adidas flagship store. De drie kilometer daartussenin zijn gevuld met winkels waar je op shopping-vakantie niets wilt kopen. Zelfs het vinden van een deo valt soms niet mee. Het praktisch advies wat hieruit voortvloeit is dat je alles wat je nodig hebt, zelf meeneemt. (inclusief maandverband, tandpasta, scheermesjes, lenzenvloeistof, zonnebrand, flos, shampoo, muggenweg, etc. etc. Allemaal te vinden, maar zonde van je tijd en thuis in één trip bij de supermarkt te halen.

Lekker eten kan. Sterker nog je kunt heerlijk eten in Cuba. Het probleem is het vinden van de juiste restaurants. De meeste goede restaurants zijn de zogenaamde Paladars, wat absoluut niet wil zeggen dat alle Paladars goede restaurants zijn. Als je naar Cuba wilt voor het eten... zou mijn advies zijn NIET DOEN.

Lekker eten komt pas aan bod vanaf level 6.

Rundvlees is uitsluitend voor de toeristen en de export (evenals kreeft). Op het slachten van een koe staat een langere gevangenisstraf dan op het doden van een mens. Rundvlees is dus de ultieme lekkernij in Cuba en heeft een behoorlijke "straatwaarde". Om ervoor te zorgen dat ze niet opgepakt kunnen worden voor het slachten van een

koe en toch vlees te kunnen verkopen (uiteraard is dat ook illegaal) hebben de boeren een techniek ontwikkeld die de schrik van elke Nederlandse conducteur zou zijn. De koeien worden vastgezet met een lang touw van de rails, via een pin in het veld naar de koe. Als er een trein komt, dan rent de koe daarvan weg, trekt de pin uit de grond en het touw zorgt ervoor dat hij naar de rails toe rent. Daar rijdt de trein de koe dood en heeft de boer zijn rundvlees, zonder de wet te overtreden.

Nog steeds van plan om te gaan? Dan heb ik wat algemene reistips voor je:

Je GSM werkt gewoon in Cuba, maar bellen is erg duur, heel erg duur en telefoons zijn gewild... neem een oudje mee... Liefst een die je daar gewoon achterlaat, je maakt er iemand heel blij mee. De nieuwste smartphone heeft geen enkele functie meer dan dat oude bakkie. Er is in Cuba geen mobiel internet, geen 3G netwerk en vrijwel nergens WiFi, dus met een smartphone kun je bellen en sms-sen. Mensen zijn blij met je oude telefoon, een mobiele telefoon is een statussymbool. Hetzelfde geldt voor MP3-spelertjes en digitale cameraatjes (ga eens door je lades voor elektronica die je niet meer gebruikt, maar neem niet te veel mee, 3 camera's en 4 telefoons kunnen voor problemen zorgen bij de douane).

Mobiel dataverkeer bestaat, in tegenstelling van wat veel mensen denken, wel degelijk op Cuba en is onbetaalbaar. Ze je roaming dus uit als je het land binnenkomt. Anders zou er wel eens een zeer onprettige verassing op je deurmat kunnen liggen bij terugkomst in de vorm van een rekening van je provider die de prijs van je vakantie behoorlijk doet stijgen.

Overigens houden al je elektrische apparaten er na een tijdje mee op als je geen verloop stekkertje meeneemt. Stroom is 110 volt, opladen gaat prima, maar duurt

wat langer. (verloopstekker van Europees naar Amerikaans)

Sommige casas hebben gewoon 220 volt, daar heb je dat stekkerkje dus niet nodig.

Zorg voor een basis medicijnkit (breedspectrum antibiotica, anti-diarree, paracetamol, Multivitamines en natuurlijk je eigen medicijnen als je die hebt). Zelf nog nooit nodig gehad, maar altijd handig en gewoon voor de zekerheid. Vergeet niet voor vertrek alles te doneren in een ziekenhuis. Er is een behoorlijk tekort aan medicijnen.

Neem een paar pakjes papieren zakdoekjes mee... soms is toiletpapier schaars. Zakdoekjes zijn multifunctioneel, je kunt er prima wc-papier mee vervangen, je handen mee drogen en ook nog je neus in snuiten.

Handdoeken en beddengoed heb je niet nodig, alle plaatsen waar je terecht zou kunnen komen als toerist hebben een opgemaakt bed voor je.

Kleding wassen kan bijna overal tegen geringe vergoeding.

Zelf kom ik altijd met een vrijwel lege koffer thuis, behalve wat rum en sigaren. Je doet de gemiddelde Cubaan een groot plezier met kleding. Die gemiddelde

Cubaan is wel een trots mens en je maakt hem dus niet blij met een volledig afgedragen T-shirt met deo-vlekken onder de oksels! Behandel iedereen met respect en geef dus ook met respect.

Ik vind "geven" neerbuigend en zorg altijd voor een soort ruil. Inmiddels beginnen mijn vrienden te glunderen als ik aankondig dat ik wil onderhandelen. Zo ruil ik een digitale camera voor een paar sigaren, een horloge voor een maaltijd, sieraden voor een kus of een GSM voor een zelfgemaakte taart. Niet dat ik die sigaren wil, die maaltijd niet wil betalen, om een kus zit te smachten, gewoon omdat er evenwicht moet zijn tussen vrienden.

Deze regel geldt vanaf niveau 4. Tot die tijd is inschatten van een juiste ruil gewoon niet te doen en sla je de plank regelmatig mis.

Veel mensen willen weten wat je nu aan de gastheer/vrouw van je huis kunt geven om hem/haar gelukkig te maken. Je moet je realiseren dat de eigenaren van de Casas Particular tot de elite behoren.

De burens of de werkster hebben waarschijnlijk harder hulp nodig dan je gastheer/vrouw. De meeste Cubanen leven zonder of met erg weinig luxe. Het is lastig het onderscheid te maken tussen mensen die je echt blij maakt met een gift en mensen die van "blij met een gift zijn" hun vak gemaakt hebben en daar goed van leven. Bezint eer ge geeft!

Pedro is de beste Cubaan die ooit geleefd heeft en hij gaat dan ook linea recta naar de hemel na zijn dood. Daar staat Petrus hem vol eerbied op te wachten en hij krijgt een erewolkje naast God.

De hemel is geweldig, engeltjes spelen harpmuziek, er is honing en melk te over en de gesprekken zijn interessant. Toch begint Pedro zich na een paar maanden te vervelen en hij vraagt aan God: "Ik zou best eens op vakantie willen."

God antwoordt dat er eigenlijk maar twee plekken zijn in het hiernamaals: De Hemel en de Hel... en in de Hemel is hij al...

Na enig wikken en wegen besluit Pedro dat hij wel eens een kijkje wil gaan nemen in de Hel.

“Dat is goed”, zegt God. “Geef me ff twee dagen, dan maak ik het ticket en je visum in orde en dan kun jij twee weken naar de Hel.”

Twee dagen later komt Pedro aan in de Hel. Een grote gouden poort zwaait open en Pedro loopt naar binnen. Al snel komt hij bij een afgrond en als hij zich aan de rand waagt om naar beneden te kijken... ontrolt zich een rode loper die een brug vormt. Pedro loopt over de rode loper de Hel binnen. Links klinkt geweldige Salsa muziek, rechts schenken ze de beste rum, links staan de mooiste meisjes naar hem te lonken en rechts hebben ze de lekkerste sigaren.

Twee weken lang is het FEEST. Pedro doet alles wat God verboden heeft en leeft zich volledig uit. Na twee weken zit zijn vakantie erop en moet hij terug naar de Hemel.

Maar Pedro weet nu wat hij wil. Hij vraagt aan God of hij niet in de Hel kan gaan wonen.

“Dat is goed” zegt God. “Dat is iets ingewikkelder, maar geef me twee weken en ik maak het in orde voor je.”

Twee weken later arriveert Pedro weer in de Hel. De poort gaat open en zonder na te denken stapt hij de rode loper op. Die loper is van papier, hij valt er doorheen, midden in een pot kokende olie. Als hij zich, schreeuwend van de pijn, aan de rand van die pot optrekt, kijkt hij recht in het gezicht van een lachende duivel...

“Wat is hier gebeurd?” stamelt Pedro. “Twee weken terug was het hier een te gek feest! En nu is het een Hel!”

“Pedro, Pedro”, zegt de Duivel, “jij bent een Cubaan. Als iemand het verschil moet kennen tussen een toeristenvisum en een permanente residentie, dan ben jij dat wel.”

Het best leer je Cuba kennen als je in een Casa Particular verblijft. Die kun je gewoon op internet vinden en als je er eenmaal eentje geboekt hebt, wordt er in elke stad wat voor je geregeld. Je kunt ook gewoon op de bonnefooi gaan, er is altijd wel een Casa vrij. Het is mij

in welgeteld één keer gebeurd dat er geen Casa in de hele stad te krijgen was. En dat was in het hoogseizoen (december) in Holguin. Dat is in 7 jaar tijd waarbij ik gemiddeld 2 maanden op Cuba zit. Dus één keer een probleem in 14 maanden, is geen probleem.

Vanaf niveau 3 slaap je nooit meer in een hotel.

De markt

Cuba is, onwennig, aan het liberaliseren en soms geeft dat bijzondere effecten:

Een stalletje huren, om groente en fruit te verkopen op de staatsmarkt kost 35 MN per dag en tot voorkort waren die stalletjes goed gevuld. Sinds januari 2011 zijn er vergunningen te koop om groente en fruit vanaf een kar te verkopen en die vergunning kost 165 per maand.

Een kar is dus stukken goedkoper als verkooppunt dan een officieel stalletje op de markt, en al gauw waren de markten leeg en stonden er karren rond de lege markt.

Om daar wat aan te doen werd de regel ingesteld dat, als je wilt verkopen vanaf een kar, die kar continu in beweging moet zijn. Dat is vrij lastig, verkopen en duwen tegelijk, maar de lege markten worden nu omgeven door colonnes karren, die de hele dag rondjes rijden.

Geld

Pinnen werkt niet, Creditcards zorgen voor extra kosten en werken niet altijd, zorg dus voor cash (grote biljetten geen probleem). Ideaal om je geld op te bergen: geldriem van een zwerfsportwinkel.

Veel mensen raken door hun geld heen en hebben dan een probleem. Geld opnemen met een creditcard is duur en pinnen is kansloos. Pinnen met een creditcard is een risico dat ik nog nooit heb durven nemen, de atm slikt volgens mij 30% van de kaarten gewoon in. De beste oplossing is gewoon genoeg contant geld mee te nemen en dat mag in grote biljetten. Zelf zorg ik altijd voor biljetten van 500, zo kun je al snel een klein fortuin kwijt in een geldriem. De grootste fout die je kunt maken is Amerikaanse dollars kopen en die dan meenemen. Op de Dollar zit een strafcommissie van 10%. Gewoon euro's meenemen dus.

Die euro's wissel je dan bij de bank of Cadesca in voor CUC. Dit is de convertible Cubaanse Pesos. Hij is echter alleen convertible in Cuba, dus alles wat je mee naar huis neemt kan de kachel in.

Monetaire observaties

Bestedbaar inkomen is een contradictie in terminus in Cuba. Het bestaat gewoon niet. Tenminste niet officieel. Heel je officiële inkomen gaat op aan de eerste levensbehoeften. Het spaarquotum is nul. Vrij weinig Cubanen hebben een bankrekening terwijl er altijd lange rijen voor de banken staan om salaris en pensioencheques te innen. De CUC is zwaar overgewaardeerd en de MN is waardeloos waar het op koopkracht aankomt. Hypotheken bestaan niet, en leningen zijn te krijgen (als je koelkast kapot gaat bijvoorbeeld) maar dat is een langdurig, zeer langdurig bureaucratisch proces. Volgens het IMF is Cuba failliet. Gelukkig zijn de Cubanen het daar niet mee eens en leven ze vrolijk door.

In de winter kan het koud worden (15 graden en wind), zorg dus voor een trui en dun regenjasje. 15 graden klinkt niet koud, maar ik heb het een paar keer meegemaakt en neem van mij aan dat het KOUD is. Wij zetten bij 15 graden even de verwarming aan, de auto is verwarmd, het restaurant is keurig op 20 graden en de douche is warm. In Cuba is werkelijk alles koud als het 15 graden is, en is het overal 15 graden. En ze hebben ook geen lekkere warme donzen dekbedden om onder te kruipen. Zorg dus voor een trui en een paar dingen met lange mouwen (Ook prettig in het vliegtuig trouwens).

Alle goederen die niets met de eerste levensbehoeften te maken hebben worden in CUC betaald. De CUC is dus koning. Er zijn voor de Cubaan in principe twee bronnen van CUCs: 47% van de Cubanen heeft familie in het buitenland en niemand weet precies hoeveel geld die Cuba binnensluizen om hun ouders, broers, zussen, neefjes, nichtjes of kinderen te helpen.

Afhankelijk van de gulheid van deze bloedverwanten hebben deze Cubanen toegang tot een luxer leven. De tweede bron van CUC, dat ben jij. (en de andere toeristen natuurlijk.) Een ingewikkeld systeem dat 'de markt' heet zorgt voor distributie van jouw CUC's onder de Cubanen, totdat ze onvermijdelijk bij de overheid terecht komen. Er is een winkelketen die heet TRD en dat staat voor "Tienda de Recuperacion de Divisa... Oftewel Geldinzamelwinkel. De TRD verkoopt goedkoop ingekochte, waarschijnlijk afgekeurde, zooli uit China tegen woekerprijzen.

Dagelijks rijden de geldtransporten door de stad om het opgehaalde geld in de staatskas te storten.

Typische toeristen worden ook in Cuba lastig gevallen door allerlei types. Die toeristen zijn te herkennen aan korte broek, korte mouwen en slippers. Ik heb de behoefte je zo afschrikwekkend en onelegant mogelijk te

kleden tijdens je vakantie nooit begrepen. Neem dus een lange zomerbroek en een paar lange mouwshirts mee, als je niet te veel wilt opvallen als toerist (Je wordt toch wel als zodanig herkend, maar met lange mouwen en lange broek straal je in ieder geval uit dat je het snapt en minimaal op niveau 3 speelt). Zorg dat van die broek de kontzakken dicht kunnen met rits of knoop.

Ga er in principe van uit dat je alles wat je nodig hebt meeneemt. Heb eens drie uur gezocht naar een aansteker... uiteraard geldt dit niet voor eten en drinken.

Neem oordopjes mee, de haan van de buren begint om 4.00... en de hond ook... Cuba is een luidruchtig land. Het slaapt stukken lekkerder met oordopjes.

Besteed wat tijd om basis Spaans te leren dat maakt het leven stukken leuker. Je hoeft niet te vervoegen, maar "ik gisteren lopen" zou je moeten kunnen zeggen. Dit is al de tweede keer dat ik dit zeg, maar ik meen het dan ook... Leer wat Spaans, het is de moeite dubbel en dwars waard en wordt zeer gewaardeerd. Zonder wat Spaans te spreken kom je niet boven niveau 2 uit.

Neem een zaklampje mee... soms valt de stroom uit.

Cuba zit krap in de elektriciteit. De verouderde centrales kunnen de vraag niet aan en de aanvoer van brandstof voor die centrales wil ook nog wel eens haperen. Om dat tekort aan te vullen hebben de Cubanen een aantal Deense "noodcentrales" gekocht, die zoals de naam al zegt in geval van nood opgestart kunnen worden en dus niet voor permanent gebruik ontworpen zijn. Inmiddels is er permanente nood qua stroomvoorziening en staan de noodcentrales constant te draaien. Daar zijn ze niet op voorzien dus het is slechts een kwestie van tijd voordat de stroomsituatie verergert. Neem dus reservebatterijen voor je zaklampje mee. Of beter nog, neem een paar kaarsjes mee als je van romantiek houdt. Het voordeel van een dictatuur is dat één zin van de machthebber (vanaf nu zijn

gloeilampen verboden) de verlichting van een heel land kan veranderen. Alle Cubaanse huizen zijn inmiddels voorzien van het ongezellige licht van de spaarlamp. Je zult me dankbaar zijn voor het licht van een kaarsje!

Je paspoort moet geldig zijn tot minimaal 6 maanden na uitreis. Maak een kopie die je constant op zak hebt (paspoort en visum in goed afsluitbare koffer).

Je kunt eenvoudig een visum kopen of krijgen van je vliegtuigmaatschappij. Elke maatschappij gaat hier anders mee om, zoek even uit hoe dit met jouw vlucht zit. Een visum is één maand geldig en moet daarna verlengd worden. Ik raad je aan, ook als je één enkele dag later vertrekt dit ook te doen. De kans dat je je vlucht mist door de douaneformaliteiten als je visum niet meer geldig is, is levensgroot. Als je langer dan twee maanden in Cuba wilt doorbrengen moet je het land uit en weer in. Daar zijn speciale vluchten naar Cancun voor, inclusief jeugdherberg of hotel. Je visa verleng je bij de Inmigracion, dat kost 25 CUC, wat je met fiscale zegels, die je bij de bank kunt kopen, dient te betalen. Trek voor dit hele proces gerust een dag uit.

Er wordt wel eens gezegd dat zeepjes, wasmiddel en dat soort zaken erg leuk zijn om uit te delen en sommige mensen sjouwen dan ook hele koffers zeep naar Cuba. Ik zou zeggen neem een paar tientjes extra mee en koop het ter plekke. (zeep is overal te krijgen, wasmiddel ook, alleen is het nogal duur voor de Cubanen, dus ze zijn er inderdaad blij mee).

Cubanen zijn eerlijke mensen, sommigen moet je daar af en toe wel een beetje mee helpen.

- Zorg voor een goed afsluitbaar koffer (Samsonite Oyster cijferslot is eenvoudig met een mes open te wippen)

- Neem geen dikke portefeuilles mee (zakken zijn eenvoudig te rollen)
- Heb nooit meer geld op zak dan nodig (rest in goed afsluitbare koffer)
- Laat geen waardevolle zaken slingeren (vrijwel alles is waardevol)

Cuba is zeer veilig, tenzij je domme dingen doet. Dat geldt ook voor Europa. Cuba is stukken veiliger! Er is volgens mij, behalve in Azië geen enkele miljoenenstad zo veilig als Havana. Maar dat wil dus niet zeggen dat je met een dikke camera op je buik om drie uur 's nachts door de achterbuurt moet gaan slenteren.

De Cubanen zijn zelf ook helemaal doordrongen van die veiligheid. (Niet dat ze dat zelf in de gaten hebben, maar veilig voelen ze zich). Ik heb het hier over "fysieke" veiligheid, op materiële veiligheid kom ik terug in het hoofdstuk 'Valkuilen'.

De eerste keer dat ik dit opmerkte, hoe veilig Cuba aanvoelt voor de Cubanen, was na ongeveer vier uur in Cuba te zijn geweest. Samen met mijn 'reisleidervriend' hadden we net de huurauto opgehaald en we reden over de Malecon (de boulevard van Havana). Daar stonden twee meisjes van een jaar of 12-13 te liften. Mijn vriend stopt, vraagt waar ze heen willen. We moeten dezelfde kant op en zonder een moment van aarzeling stappen de twee tieners in bij twee middelbare buitenlandse mannen. Als iemand dit bij ons zou zien gebeuren werd direct de politie gebeld! Amber Alert op het nieuws en wij zouden zonder pardon in de boeien geslagen worden. In Cuba is het de gewoonste zaak van de wereld.

Desondanks is het een goed idee niet rond te lopen met gouden kettingen of grote oorbellen, je tas goed vast te houden, je broekzakken dicht te doen en je ogen

open te houden. Maar dat is in elk land waar je opvalt als buitenlander een goed idee. Cuba is een politiestaat en een van de voordelen daarvan is dat je, zeker als buitenlander, bijzonder veilig bent.

Om medisch toerisme tegen te gaan is een geldige ziektekostenverzekering nodig om Cuba binnen te komen. Vraag je verzekeringsmaatschappij een verklaring in het Engels of Spaans op te stellen dat je inderdaad gedurende je hele verblijf verzekerd bent. En neem die verklaring mee. Soms wordt er aan de grens niet naar gevraagd, maar voor het verlengen van je visum is het noodzakelijk.

Locomotiefmuseum

Achter het Capitolio, naast de Partagas sigarenfabriek staan een tiental oude locomotieven en antieke bussen. Ik dacht in eerste instantie dat dit de eerste stap was naar het maken van een soort museum.

Tot ik een van een bicitaxi hoorde dat zijn nieuwe stuurstang van een locomotief was gesloopt.

De antieke transportmiddelen zijn dus niets anders dan een magazijn voor nieuwe onderdelen.

Hoofdstuk 2 - De aankomst

Je maakt kennis met Cuba, wachtend op de douane. Van achter een glazen scherm bespiedt een douanier je zorgvuldig. Je bril moet af, en weer op, en dan weer af om een foto te maken met de webcam. Stapje naar achteren als je groot bent. Het is alsof ze je hele geschiedenis doorlichten. Gemiddelde tijd in het hokje, dat je met een gesloten deur uit Cuba weghoudt: bijna twee minuten. Omdat je tot 2011 een hotelreservering moest hebben van minimaal drie dagen, en het vervallen van die wet nog niet tot iedereen doorgedrongen is, stelt de douanier je soms nog de vraag: "Hotel in Cuba?" Een paar goede antwoorden zouden zijn: Presidentes, Dauville, Nacional, Inglaterra of Parque Central, dat zijn allemaal hotels in Cuba. Kies een van deze antwoorden uit en ga lekker naar een Casa Particular zou mijn advies zijn. Nadat je hele doopzeel gelicht is, je gevraagd is hoe vaak je al in Cuba bent geweest, duidelijk is geworden dat je ziektekostenverzekering op orde is en je paspoort geldig klinkt eindelijk de KLIK waarmee de deur van het slot gehaald wordt en kun je door naar de volgende fase.

Na de paspoortcontrole wordt je handbagage door de scanner gehaald. Buiten beeld worden ook je koffers gescand op eventuele smokkelwaar. Broodroosters, strijkijzers en andere electriciteitsslurpers mogen het land niet in vanwege het gebrekkige elektriciteitsnet. Hetzelfde geldt voor satellietontvangers, GPS apparaten (geen zorgen, de iPhone mag gewoon mee naar binnen) en meer dan 1 laptop. Mocht je van plan zijn drugs of porno mee te nemen, dan is er een grote kans dat je hier tegen de lamp loopt. Als ze porno vinden, sturen ze je terug (na het eerst in beslag te nemen natuurlijk) en voor drugs ga je de cel in. Ik zou beide zaken thuis laten, samen met je wapens en kogelvrije vest. Vreemde dingen importeren kan tot vreemde vragen leiden, die dan wel weer eens vreemde resultaten op konden leveren.

Alles wat als handelswaar kan worden aangemerkt, wordt eruit gevist. Al zijn ze met toeristen erg flexibel, ik neem nooit meer dan 5 mobiele telefoons mee, verdeeld over broekzak, handbagage en koffers. Zodra je meer dan 40 stuks van iets bij je hebt is het automatisch handelswaar en moet je invoerbelasting betalen. Ik weet niet of dit ook voor sokken geldt, maar neem voor de zekerheid niet meer dan 20 paar mee. En die invoerbelasting is niet mis (100% van de geschatte waarde). Handel is namelijk een vies woord in Cuba, zeker als het niet door de staat wordt gecontroleerd. Normale toeristenbagage levert geen enkel probleem op, laat het handeldrijven met Cuba maar aan de 'professionals' (minimaal niveau 15, en dat ga jij nooit halen) over!

Vervolgens kom je in de aankomsthal. Hier staan de reisorganisaties klaar om hun klanten te ontvangen. Als je een dergelijke reis hebt geboekt, geef je dan maar over aan die aardige man of vrouw, die verder voor alles zorgt. Wissel wat geld (niet te veel, de koers is op het vliegveld niet al te best). Koop een flesje water. De individueel reizende toerist heeft nu een taxi nodig. Die staan buiten. Een keurig in het pak gestoken meneer of mevrouw met een walky-talky coördineert dat allemaal. Spreek een prijs af met de taxichauffeur. 20 of 25 zou je overal in Havana moeten krijgen, als je op Varadero landt zorg dan vooraf voor een transfer als je toch naar Havana moet, anders wordt het zeker te duur. Er zijn ook 'snorders' op het vliegveld. Dat kan 5 CUC besparen, maar als je voor de eerste keer in Cuba bent zou ik ze links laten liggen. Gewoon een officiële taxi nemen.

Bij aankomst in je Casa Particular wil de eigenaar je paspoort en visum hebben, om je in te schrijven in het gastenboek. Je paspoort krijg je vrij snel terug, maar je visum houdt hij of zij nog even, want daarmee moeten

ze de volgende dag naar 'imigracion' om je verblijf aan te geven. Niets aan de hand, nog nooit problemen mee gehad, dus je hoeft je geen zorgen te maken, zolang je maar zorgt het ding terug te hebben voor je vertrekt. Zonder visum kom je, zoals al gezegd, het land een stuk lastiger uit.

Hoofdstuk 3 - De Huurauto, het vervoermiddel bij uitstek!

Een andere optie is de huurauto. Iets wat ik sterk aanbeveel aan spelers vanaf niveau 2, vanwege de vrijheid die een auto biedt, maar waar wel wat haken en ogen aan (kunnen) zitten, maar een gewaarschuwd mens telt voor twee en zwerft zorgeloos rond door het prachtige Cuba.

Het verkeer in Cuba is niet ingewikkeld. Iedereen rijdt voorzichtig, er zijn geen files of rare dingen. Wel zou ik nooit buiten de stad in het donker rijden, soms steken er beesten over die je een behoorlijk ongeluk kunnen bezorgen. Autorijden gaat prima zolang je op een paar dingen let.

- Gaten in de weg. De wegen zijn minder goed dan in Europa, dus let op gaten. Zeker als het geregend heeft en je dus niet kunt zien hoe diep een gat is, kun je er beter omheen manoeuvreren dan het risico lopen op een gebroken as.
- Stoplichten bevinden zich aan de andere kant van het kruispunt en zijn niet altijd even goed zichtbaar. Benoem de rijder tot 'stoplichtspotter'. Ook is er soms een afwijkende regel voor rechtsaf door rood... gewoon achter de Cubanen aanrijden, komt het allemaal goed.
- Stopborden zijn heilig! Altijd stoppen, ook als er niets te zien is, om de hoek staat namelijk een agent wiens taak het is iedereen die niet stopt een bekeuring te geven.
- Neem een goede kaart mee. Bewegwijzering is niet altijd aanwezig en dat is een understatement. Hoewel er de laatste jaren duidelijk verbetering zichtbaar is, is het hebben van een goede kaart aan te bevelen.
- Wees voorzichtig, een ongeluk kan behoorlijk wat problemen veroorzaken. Misschien fijn om te weten,

maar als je gedronken hebt en je maakt een ongeluk, ben je per definitie schuldig en is de kans heel groot dat je de gevangenis in draait. Het eten alleen al schijnt daar een behoorlijke straf te zijn.

Aan het huren van een auto zitten wat haken en ogen.

Allereerst kun je het beste de auto al van thuis uit regelen. Ter plekke is de prijs vaak veel hoger en nog vaker zijn er gewoon geen auto's beschikbaar. Via internet kun je gewoon boeken en met de betaling is er bij mij nog nooit wat mis gegaan.

Tegenover de uitgang van het vliegveld zitten de verhuurbedrijven. Houd er rekening mee dat je de verplichte verzekering (afhankelijke van type auto tussen de 10 en 25 CUC per dag) nog moet betalen, evenals de volle tank.

De tank kan ook leeg zijn, waarbij het de bedoeling is hem weer leeg in te leveren. Tank bij het eerste benzinstation, want hij is echt leeg!

Verkeersborden

Verkeersborden zijn een verhaal apart in Cuba. Soms heb je

wat fantasie nodig om te begrijpen wat er bedoeld wordt.

Bij de linker afbeelding zie je dat er dus geen paard en wagen of fietstaxi's in mogen.

Nummerborden

Jouw huurauto heeft een rood nummerbord, en het nummer begint met een T. Jij bent dus bijzonder herkenbaar als Toerist.

Alle auto's zijn herkenbaar in Cuba als behorend tot een bepaalde categorie afhankelijk van de kleur van het nummerbord.

De toeristen rijden dus met een rood nummerbord,

De overheid heeft blauwe borden,

Het leger is natuurlijk groen,

De diplomaten hebben een zwarte plaat.

Oranje platen, die beginnen met een HK zijn voor buitenlanders die in Havana wonen. SK staat voor buitenlanders in Santiago.

Gele platen zijn voor particuliere auto's.

Op alle nummerborden staat prominent "CUBA". Heel handig om in het buitenland een Cubaanse auto te herkennen (niet dat ze daar ooit komen) of direct te kunnen zien dat een auto niet in Cuba mag rijden want buitenlandse auto. (niet dat er ooit buitenlandse auto's in Cuba rijden.)

Momenteel (2014) worden de oude nummerborden vervangen door nieuwe, die allemaal wit zijn. De eerste letter geeft aan met wat voor type auto je te maken hebt:

P= Particulier

T= Toerist

M= Militair

B= Overheid

E = Ambassade personeel

D = Diplomatiek.

Een instinkertje is de "servicebeurt". Ergens in het contract staat een slecht leesbare aantekening met

een kilometerstand. Meestal is dat een kilometerstand die je gaat overschrijden bij normaal gebruik. Het is de bedoeling dat je de auto op deze stand een beurt laat geven in een garage van de verhuurder. Als je dat doet, zorg dat de garage je contract aftekent, met handtekening én stempel. Als je dat niet doet, en je overschrijdt het desbetreffende kilometrage, krijg je bij vertrek een boete van 100 CUC. Mocht je in die situatie komen zijn er een aantal reacties mogelijk:

- Gewoon boete betalen dan is er verder niets aan de hand. De man met de gouden tanden en patserhorloge steekt de 100 CUC in zijn zak en zwaait je vriendelijk na. Je speelt niveau 1 of 2.
- Volledig uit je dak gaan. Roepen dat je wel degelijk een garage hebt opgezocht en duidelijk maken dat als de Cubanen hun werk niet goed doen, jij daar de verantwoordelijkheid niet voor hebt. (Dit kun je gewoon in je eigen taal doen, met veel gebaren en heel hard, dan snappen ze het wel). Eis je creditcardslip terug of niet en been boos kijkend het kantoortje uit. Ze gaan je credit card niet gebruiken, want dan zou de scam wel eens aan het licht kunnen komen, en daar is niemand bij gebaat. Aan te raden vanaf niveau 4.
- Gewoon weigeren te betalen, laat die slip maar zitten, die innen ze toch niet. Het betreft hier namelijk een trucje om de zakken van de mensen van het verhuurbedrijf te vullen, en die kunnen dat niet via creditcards doen. Gewoon je schouders ophalen en weglopen. Ze hebben me wel eens nageroepen dat ze de 'emigracion' gingen bellen en dat ik het land niet uit zou komen. Niets aan de hand. Loze dreigementen, want ze hebben geen poot om op te staan. Zie het hoofdstuk valkuilen: "Vanaf niveau 4 bepaal JIJ wat je betaalt".
- De weg van de minste weerstand en de minste

moeite is echter gewoon die handgeschreven kilometerstand aan laten passen in een stand die je niet gaat halen en de man die dat doet 10 CUC toeschuiven.

Het is een goed advies af en toe functioneel boos te worden. Dat wil zeggen dat je jezelf niet echt opwindt over iets, maar het wel heel duidelijk laat zien. Cubanen zijn veel vrijer met het tonen van hun emoties dan wij, en raken pas onder de indruk van je als je met een rood hoofd je recht haalt. Doe dit functioneel. Wordt niet echt boos, dat heeft geen zin en is slecht voor je hart, om over de kwaliteit van je vakantie niet te spreken. Wordt af en toe functioneel boos, maak ze uit voor rotte vis als ze je niet goed behandelen en maak je geen zorgen over hun reactie. Zo praat je nu eenmaal met elkaar, met alle emotie gewoon open en duidelijk.

Andere valkuil... schade.

Voor je de auto meeneemt worden alle schades op het formulier aangegeven. Kijk mee met die man en wijs op dingen die hij niet noteert! Kijk even met hem mee als hij het reservewiel inspecteert. Lekke banden zijn door de kwaliteit van de weg geen uitzondering, en een lekke reserveband is dan het laatste waar je op zit te wachten.

Mocht je toch een klein deukje maken, zorg dan dat bij het terugbrengen van de auto er een fles rum in de auto ligt en wijs daarop op het moment dat hij bij jouw schade komt. (Hee... ik ben de rum vergeten... weet je wat, die is voor jou...). De kans is groot dat het hele probleem uit de wereld is. Hoe je verder met bemerkte schade om moet gaan weet ik niet, die fles rum doet het prima.

Cuba heeft in januari 2011 de liberalisering ingezet en een kleine 200 beroepen gedefinieerd die je voor eigen winst en risico mag uitvoeren. De lijst van toegestane beroepen varieert van CD-verkoper, via kledinghandelaar en bandenplakker tot transport coördinator. In maart waren er zo'n 300.000 vergunningen uitgegeven.

Zoals alle vanuit centraal gezag geregelde zaken zitten er ook hier wat haken en ogen aan de nieuwe beroepen. Zo mag je dan wel 'bandenplakker' zijn, maar om die banden dan ook op te pompen heb je een andere vergunning nodig (operador de compresor). Die vergunningen kosten geld. Deze marktliberalisering vertoont nog wat kinderziektes maar de overheid lijkt serieus van plan er een succes van te maken.

Overal zie je mini winkeltjes van Sinkel in van alles en nog wat uit de grond schieten met allemaal exact dezelfde producten in de verkoop. Tenslotte is import verboden en dienen de kersverse ondernemers hun producten bij de staatsgroothandel te kopen.

Kledingzaken waren in 2013 een groot succes. Veel, heel veel winkels verkochten geïmporteerde kleding op een kleermakersvergunning. Per 1 januari heeft de overheid het monopoly op importeren van kleding en schoeisel weer terug genomen.

Geen enkele huurauto heeft een routeplanner, gewoon omdat GPS in Cuba verboden is. Gelukkig staan er meer dan genoeg navigatiesystemen langs de weg. Wij zouden dat lifters noemen. Zorg dat er geen spullen op je achterbank liggen en laadt je auto naar hartenlust vol. Zo leer je nog eens wat over het land, natuurlijk op voorwaarde dat je een beetje Spaans spreekt. (Had ik al gezegd dat Spaans spreken je vakantie stukken leuker en interessanter maakt?) Cubanen zijn allemaal goed opgeleid, en weten uitstekend de weg in een woordenboek, dus zorg dat je er eentje voorhanden hebt in de auto. Het best kun je de mensen meenemen die met bankbiljetten staan te zwaaien. Die zijn namelijk oprecht op zoek naar transport. (in tegenstelling tot

mensen die staan te liften met andere bedoelingen). Zelf neem ik nooit mannen alleen mee en zeker niet twee mannen. Heb ik een paar keer problemen mee gehad. Gezinnetjes of koppeltjes leveren vrijwel nooit problemen op.

Het leuke van lifters oppikken is dat het je de kans geeft Cuba van een andere kant te leren kennen. Als het leuke mensen zijn, bied je aan ze even thuis te brengen, in ruil voor een kop koffie. Elke Cubaan zal die ruil met plezier maken! Je komt zo in wijken waar je nooit zou komen, huizen die je nooit zou zien en voor je het weet is het gezellig. Om de feestvreugde te verhogen, haal je een fles rum (altijd bij je hebben) uit de auto, en de hele buurt komt een slokje halen. Mocht je het dan nog steeds leuk vinden, biedt dan aan een paar kippen of een varken te gaan kopen en die met zijn allen op te eten... Groot FEEST! Hier leer je de gastvrijheid van de Cubanen kennen. Jij zorgt voor het varken (kost ongeveer 40-50 CUC) en zij zorgen voor al het andere! Je zult een geweldige maaltijd eten, de muziek komt uit alle hoeken en bereid je voor niet voor 3 uur 's nachts in je bed te liggen.

Marabou

Hoewel Cuba zeer vruchtbare gronden heeft, als je een wandelstok in de grond steekt heb je een jaar later een wandelstokkenboom, wordt het meeste voedsel geïmporteerd.

Een van de oorzaken hiervan is de Marabou. Dit is een, uit Afrika stammend, superonkruid. Het is 3 meter hoog, heeft doornen als spijkers, dringt diep in de grond door en is vrijwel niet uit te roeien. Als je een veld Marabou platbrand, blijven de wortels zitten en schieten de struiken binnen een maand weer uit de grond. Een groot deel van Cuba's vruchtbare grond is overwoekerd door Marabou. Het Maraboelandschap is saai. Zoals ik een toerist hoorde zeggen: "Je moet het landschap hier langzaam op je in laten werken." Onderweg zie je dus veel suikerriet en veel Marabou, twee kleuren groen die elkaar op subtiele wijze, zonder al te veel abrupte overgangen, aanvullen.

Taxi en Bus

Voor mensen die geen huurauto willen huren is er een prima busverbinding tussen de grote steden. De Viazul is van tevoren te boeken via internet of per telefoon. Tenminste als de website het doet en de telefoon wordt opgenomen.

Zelf ben ik voorstander ook de lange reizen per taxi te doen. Vanaf niveau 4 is dat de beste manier. Dat zijn dan (illegale) taxi's die opgevuld worden met toeristen. Je gaat gewoon naar een busstation en praat met de daar aanwezige, met officiële vergunning uitgeruste onderhandelaars in transport. Die proppen je in een auto en voor 3 CUC meer dan met de bus (als je scherp onderhandelt tenminste) heb je sneller transport, dat stopt waar jij dat wilt. Stukken comfortabeler en vaak ook gezelliger.

In de stad zijn er in principe drie vormen van taxi's:

- De officiële taxi is geel maar zet de meter liever niet

aan en verandert op dat moment dus in een:

- Snorder. Iedereen met een auto verdient een centje bij met snorren. Steek je hand op en voor je het weet lig je op de brancard in een ambulance waarmee de chauffeur zijn karige salaris aanvult door te snorren.

Vaste route taxi's kosten 10 Pesos (MN) en als je de weg een beetje kent zijn ze een perfect vervoersmiddel.

Hoofdstuk 4 - Geld

Cuba kent twee valuta. De CUC, waar jij voornamelijk mee werkt en het nationale geld (moneda Nacional MN). CUC en MN worden beiden Pesos genoemd, al noemen de de CUC ook wel eens dollar en beiden worden aangegeven met een dollarteken (al heeft de Peso (MN) één streepje en de CUC twee. Dat is om het eenvoudig te maken. Je koopt 24 Pesos voor een Dollar en als je een CUC wilt kopen met Pesos, dan betaal je er 24. De Cubanen snappen dit prima, maar voor ons kan het wat verwarring geven zoals je misschien gemerkt hebt. Kort samengevat: 1 CUC = 24 MN.

In ieder geval is het een goed idee een aantal MN op zak te hebben. Als je je euro's in CUCs omwisselt, koop dan voor 20 CUC een stapel MN. Hiermee koop je pinda's, zelf gebakken koekjes, of andere lekker dingen op straat, eet je heerlijke maaltijden bij cafetarias, koop je fruit en groenten op de markt of betaal je het openbaar vervoer. En dat lijkt allemaal gratis! Met MN eet je een volledige maaltijd voor 90 Eurocent, ga je de bioscoop in voor 17 cent en eet je een ijsje voor 8 cent. Als je de weg een beetje weet tenminste. Aan het eind van dit boek weet je genoeg om van de geneugten van MN te genieten.

Besparingstips

- Koop eten op de markt (MN) en kook zelf.
- Wees een student. Een studentenkaart helpt hierbij en de prijs van je accommodatie daalt.
- Breng een paar nachten door op een Campismo
- Als je langer op een plek blijft, huur, leen of koop een fiets (die je daarna weer verkoopt).
- Onderhandel een lagere prijs als je langer blijft in een Casa, onderhandel sowieso over de prijzen in je casa.
- Zorg dat je nooit met een Cubaan, die je niet heel goed kent en vertrouwt, ergens aankomt.

Restaurants, winkels, Casas.

- Eet bij de vele MN cafetarias.
- Koop water in 5 literflessen voor 1.90 ipv vijf keer per dag een halve liter voor tussen de 60 cent en 1 CUC.
- Onderhandel over alles.
- Negeer alle mensen die je aanspreken op straat. (of zeg vriendelijk "No gracias")
- Spreek dus wat Spaans... niets is slechter voor de prijs dan geen Spaans spreken. Ik geloof dat ik dit al eerder ergens gezegd heb.
- Weet wat je moet betalen en tel het wisselgeld na.
- Reserveer van tevoren via internet je casa en onderhandel direct met de eigenaar. www.revolico.com is daar op dit moment nuttig voor. Verder google "casa particular Cuba" en je vindt een hele waslijst aan sites die je verder kunnen helpen.
- Blijf weg uit de toeristische gebieden, leef in een buitenwijk, leer de mensen kennen.
- Betaal altijd alles achteraf en weet wat de afspraken waren en hoeveel je schuldig bent.
- Als je met Cubanen op een terrasje zit, zorg dan dat jij de enige bent die bestelt, tenslotte ben jij ook de enige die betaalt.

Een vuistregel, als het behoorlijk duur lijkt... is de prijs waarschijnlijk in MN (Moneda Nacional). Als je dus in een restaurantje 17,- voor een kipmaaltijd moet afrekenen heb je het, behalve in de dure toeristenhotels, over MN.

Alles wat op de toeristen gericht is wordt in CUC afgerekend. Verder zijn alle geïmporteerde goederen, of de zaken die daar direct van afgeleid worden, in CUC. Benzine is dus in CUC en de taxi ook.

Als je geld wisselt bij de bank of de Cadesca (wisselkantoor) dan hangt de koers duidelijk geafficheerd. Weet hoeveel je dient te krijgen en tel

duidelijk zichtbaar mee. Je moet een bonnetje krijgen. Als ze je niet vanuit zichzelf het wisselbonnetje uit de machine voorleggen dan word je op de een of andere manier opgelicht. Er zijn GEEN kosten verbonden aan het wisselen van geld. Het is maar dat je het weet.

Buiten de toeristengebieden kun je heel veel met MN afrekenen. Maar ook op toeristische hotspots zijn hier en daar MN welkom. Zo zit er tegenover Copelia, de wereldberoemde, ongelofelijk grote ijstent aan 23 in Vedado (MN) een terrasje waar de koffie 45 CUC cent kost, en vragen ze daar één CUC voor (zie hoofdstuk over Valkuilen). Net daarnaast zit een koffieloket, waar je diezelfde koffie kunt krijgen voor 1 MN. Dat is dus vierentwintig keer zo goedkoop! Een niet te eten pizza kost op het terrasje 3,45 CUC, terwijl je iets verderop een evenmin te eten hotdog kunt krijgen voor 5 MN. Op Obispo, koop je links voor 10 MN een heerlijk broodje ham-kaas terwijl je aan de overkant een lauwe, taaie kreeft kunt eten voor 22 CUC... Moneda Nacional verhoogt je keuzevrijheid, brengt je in contact met de lokale bevolking en maakt je vakantie goedkoper. Als je ergens langs de weg "comida creollo" ziet staan, en je hebt honger, dan eet je daar voor 25 MN een prima maaltijd. Niveaus 1 en 2 eten in de officiële wegrestaurants, veel te duur en nog slecht ook.

De entree van musea, kaartjes voor theater en vele andere zaken hebben een dubbel prijskaartje. CUC voor de toerist en MN voor de Cubaan. Zo ging ik samen met drie Cubaanse vrienden naar de opera en betaalde voor mezelf 25 CUC en voor hen 30 MN. We zaten toch echt op dezelfde stoelen. Alleen was die van mij bijna 70 keer zo duur. Eigenlijk vind ik dat prima. Het klinkt onrechtvaardig, maar omgerekend in procenten van inkomen klopt het wel.

De meeste dingen zijn voor een toerist nu eenmaal

duurder dan voor een Cubaan. Soms is dit officieel door de staat geregeld: Musea, concerten, exposities en tol hebben prijzen voor Cubanen in MN en voor toeristen in CUC. Zo kostte een optreden van Micha (zeg maar de Cubaanse Ali B) 10CUC voor mij en 50 MN voor mijn vriendin.

Soms gebruiken de Cubanen jouw gebrek aan kennis van zaken en verkopen in het restaurant de maaltijd in CUC om hem vervolgens zelf in te kopen in MN en het verschil (ongeveer 300%) zelf in hun zak te steken. De ober als tussenhandelaar is een bekend fenomeen.

Om je op deze praktijken voor te bereiden, een gewaarschuwd mens telt tenslotte voor twee maar betaald voor een half, gaat het volgende hoofdstuk over de valkuilen.

Hoofdstuk 5 - Valkuilen

Stel je voor, je loopt door het bos en plotseling zie je een geldboom. De briefjes van 50 hangen te wapperen in de wind en op de grond liggen er drie. Wat doe je dan? Je raapt de drie briefjes op en schudt eens aan de boom... er komen er nog twee uitvallen... Raap je die op en loop je weg? Nee, je gaat harder schudden. Je blijft schudden tot er niets meer uitvalt.

Zo zien veel Cubanen de toeristen. Geldbomen, waar je voor de zekerheid even aan schudt. Valt er iets uit, dan laat je die boom niet meer met rust voor er echt niets meer uitvalt. Iemand iets geven om er vanaf te komen is dus NIET de juiste methode. Ik ben niet tegen geven, maar vind dat je het wel aan de juiste mensen en op de juiste manier moet doen.

Er is een website over Cuba met een 'kostenberekenaar'. Je vult een aantal gegevens over jezelf en je wensen in en er komt een budget uitrollen. Een van de interessante vragen in de formule is: Heb je een Cubaanse vriend of vriendin waar je veel mee optrekt. Als het antwoord "ja" is, verhogen de kosten met bijna 30%.

Als jij een vriend uit een ver buitenland in je eigen stad mee op sleeptouw neemt, dan is dat voor hem waarschijnlijk goedkoper dan wanneer hij jouw stad in zijn eentje verkent. Maar in Cuba wordt het daardoor duurder, en nog behoorlijk duurder ook. Nu is daar in principe niets mis mee. De levensstandaard in Cuba is niet even hoog als hier in het rijke westen.

Je kunt de valkuilen in Cuba in vier categorieën indelen:

1 Regelrechte scams. Je wordt opgelicht waar je bijstaat.

2 Wat subtieler, het commissie systeem.

3 Vergissingen, rekenfouten en “toeristenopslag”.

4 Diefstal.

Om met 1 te beginnen, Cubanen hebben vele manieren om je een oor aan te naaien. De manier waarop jij daarmee omgaat bepaalt niet alleen een deel van de kosten van je vakantie, maar ook het respect dat je krijgt. Respect moet je namelijk verdienen.

1 Jij bepaalt wat jij betaalt (niveau 4)

Ik ontdekte dit de tweede keer dat ik in Cuba was. Ik zat in Vinales, een pittoresk dorpje ten westen van Havana. Omdat ik van alternatief houd, had ik een huisje gehuurd op de Campismo (een soort camping met huisjes voor Cubanen, waar een paar huisjes staan voor toeristen.) Nog half in mijn jet-lag ging ik naar de enige plek waar je wat kon eten, een restaurantje net buiten de poort van de Campismo. Ik ging zitten op het terrasje, keek uit op de “prehistorische muur”, een schilderij dat een hele bergwand beslaat en zo lelijk is dat het weer mooi wordt en vroeg de ober wat hij te eten had. Het enige wat hij in huis had waren gebakken eieren, koffie en iets wat ik niet begreep, dus ik bestelde alle drie. Dat wat ik niet begreep bleken crackertjes te zijn. Met lange tanden eet ik mijn eieren met crackers en drink ik mijn koffie. Toen ik de rekening vroeg, kwam de ober aan met een briefje, waarop 11,85 stond (dat waren CUCs). Ik kijk hem aan, maak een wegwerp gebaar, geef hem het briefje terug en zeg dat hij een andere rekening moet maken. Protesterend loopt hij weg en komt even later terug met een ander briefje, met daarop 8,25. Zelfde ritueel, met het verzoek een rekening te maken die ik

wel wil betalen. Even later landt er een briefje op mijn tafel met daarop 6. Boos kijk ik hem aan (toneelspelen is een noodzaak op Cuba) haal VIER CUC uit mijn zak. Leg ze op tafel en gebaar naar de Campismo. "Ik zit in hutje nummer 2", zeg ik en maak hem duidelijk dat als hij niet tevreden is met mijn betaling hij maar iemand moet gaan halen, liefst politie. Hij roept mij nog wat dingen na die ik niet versta en op mijn gemakje kuier ik naar mijn hutje.

Een paar uur later heb ik zin in een kop koffie en er is maar één plek waar ik die kan krijgen. Ik loop dus naar het restaurant, ga op hetzelfde terrasje zitten, met hetzelfde verschrikkelijk lelijk/mooie uitzicht en bestel bij dezelfde ober, die inmiddels weer vriendelijk is, een kop koffie. Lees wat in mijn boek, drink koffie en vraag om de rekening. Hij wil geen rekening, hij geeft me de koffie en komt bij me zitten voor een gesprek over Cuba/ buitenlanders/het weer en die mooie/lelijke muur voor ons. Ik had zijn respect verdiend zei hij, want je moest eens weten hoeveel domme Yuma's zich dagelijks laten tillen, en dan heb je als Cubaan natuurlijk geen keus!

Wij westerlingen begrijpen niet dat de Cubanen zo "oneerlijk" met ons omgaan. Om het duidelijk te maken hoe dat in elkaar zit probeer ik de volgende vergelijking wel eens te maken.

Stel je werkt in een winkel waar de zuurtjes 50 euro kosten, de koffie 100 en een flesje wijn al gauw 1500 euro doet. De hele dag krijg je klanten over de vloer die zeer zorgvuldig een snoepje uitzoeken of je uitgebreid informatie vragen over de koekjes van 250 euro.

Dan komt er een duidelijk herkenbare Arabier (inclusief jurk, zonnebril en hoofddoek) binnen. Hij bestelt twee koffie, drie flessen wijn, een fles rum en een zak vol met snoepjes (die kosten 50 euro per stuk weer je nog?). Je telt het allemaal keurig op en komt op 17.000 euro. De Arabier gooit achteloos 20.000 euro op de toonbank, je geeft hem er 3000 terug.

Een collega ziet dit gebeuren en zegt tegen je dat Arabieren

geen enkel benul van geld hebben en laat je dat zien bij de volgende Arabier.

De volgende Arabier komt binnen en zijn rekening komt uit op 14.000 euro. Je collega zegt dat het 18.000 kost en de Arabier gooit 25.000 op de toonbank. Je collega geeft hem 2000 terug. De Arabier steekt dat geld achterloos in zijn zak en vertrekt vriendelijk groetend.

Nu is het zo dat jij hard geld nodig hebt, om je vrouw een nieuwe jurk te geven (5000 euro), je kinderen hebben te kleine schoenen (4000 euro per paar) en je kunt nog wel voor 100.000 euro dingen verzinnen die je echt nodig hebt. Je verdient, om in deze verhoudingen te blijven, 2000 euro per maand met je baantje in de winkel...

Wat doe jij als de volgende Arabier binnenkomt?

Twee weken later ontdekte ik hoe normaal, en moreel geaccepteerd deze "we vragen gewoon wat te veel" praktijk is. Ik zit op een terrasje, waar ze me inmiddels kennen en de prijzen voor mij kloppen, samen met een vers uit Varadero ontsnapte Canadees. Ik ben bij hem aangeschoven, omdat er geen tafeltje vrij is en hij vraagt de rekening. Inmiddels heb ik een prijsinschattings-reflex, ik kijk naar wat hij gehad heeft en schat dat het hem tussen de 2 en 2.50 CUC gaat kosten. De ober komt, geeft mij een knipoog en zegt "3.85" in zijn beste Engels. De Canadees haalt 5 CUC uit zijn zak, legt ze op tafel, zucht tegen mij dat Cuba wel erg duur is en loopt weg. Zo betaal je dus meer dan het dubbele van de werkelijke prijs. De ober brengt mij even later een kopje koffie als dank voor mijn stilzwijgen! Ik had niveau 5 bereikt!

Internet in Cuba is traag, langzaam en sloom. Je kunt internetten in de meeste hotels en Etesca winkels voor prijzen variërend van 6 tot 12 CUC per uur. In dat uur kun je vier foto's versturen in hoge resolutie.

Internet is voor de meeste Cubanen niet beschikbaar. Toch is het te krijgen en dan is het erg duur en nog trager dan in

de hotels. Ramon een Cubaanse vriend van me heeft een inbelnummer en kan daar 10 uur per week op internetten, maar nu even niet. Zijn internet is afgesloten omdat er een nieuwe directie is bij de provider en de management heeft nog niet genoeg vertrouwen in hun nieuwe bazen om deze lucratieve bijverdienste met hen te delen. Ramon denkt dat dit nog een maand of twee gaat duren, waarna alles weer “normaal” wordt. Normaal betekent hier dat R. 80 CUC in de maand betaalt voor zijn internet en dat de man aan wie hij dat betaalt daarvan de helft weer doorsluist aan zijn superieuren. Iedereen blij.

Goed, even een paar oplichtingpraktijken op een rijtje:

“Buy cigars, sir?”. Je wordt overal aangesproken of je sigaren wilt kopen. Zelfs in de fabriek kan een oplettende toerist tijdens de rondleiding zaken doen. De kans dat jij als onwetende toerist ook daadwerkelijk de beloofde ‘rechtstreeks van de fabriek’ sigaren krijgt is vrijwel nihil. Meestal krijg je een inferieur product, in een keurig doosje, met holografisch zegel. Bananenbladeren lijken erg op tabak, tot je ze opsteekt. Er zijn gevallen bekend dat er tot 100 CUC betaald is voor rommel. Als je op straat sigaren koopt, is de kans dat jij zo’n geval wordt... ongeveer 100%. Sowieso zijn alle sigaren die je niet in de officiële winkel koopt namaak. Dat wil niet zeggen dat ze slecht zijn, maar ze zijn niet uit de officiële sigarenfabriek. Wat er ook als verhaal omheen verteld wordt. Hier trap je enkel in op niveau 1 en 2.

50% van wat Cubanen tegen toeristen zeggen is aantoonbare onzin. Gewoon klinkklare onzin. Realiseer je dat en luister met een scherp oor. De andere 50% kan ook onzin zijn, maar dat heb ik nooit aan kunnen tonen. Dit is vanuit een niveau 10 perspectief. Beter spelers hebben me er al van verzekerd dat de verhouding eerder 70/30 is.

Mijn kind moet melk hebben. Een zielige mevrouw

knoopt een gesprek met je aan en vraagt na een tijdje of je misschien een pakje poedermelk voor haar kind wilt kopen. Natuurlijk doe je dat! Je weet tenslotte niet dat melk voor kinderen in het standaard voedingspakket zit en je gunt elk kind zijn melk. (even afgezien van het feit dat melk helemaal niet zo gezond voor mensen schijnt te zijn). Je wordt meegenomen naar een winkeltje, en daar ligt een pak van 20 kilo en dat kost 50 CUC. Of je even wilt afrekenen! Aan de staat van het melkpak zie je dat het al minstens 100 keer verkocht en weer teruggelegd is. En dat is wat er gebeurt als je inderdaad betaalt. Die arme mevrouw neemt blij het pak melkpoeder in ontvangst, en loopt vrolijk naar huis, om zodra jij uit het zicht bent verdwenen het pak weer naar de winkel te brengen en de 50 CUC met de man achter de kassa te delen. Variaties op dit thema: Mijn kind is ziek en ik heb geen geld voor het ziekenhuis (in Cuba is gezondheidszorg gratis) of kunt u mij niet helpen, ik moet het schoolgeld voor mijn kind betalen (in Cuba is onderwijs gratis).

Je ziet op straat vrijwel nooit een kind huilen of jengelen. Dit is voor mij een van de indicatoren hoe goed het met de Cubanen gaat. Kinderen zijn gewoon blij, spelen met elkaar zonder ruzie te maken, en lachen altijd. Sowieso zie je erg veel Cubanen lol met elkaar maken. Ik ben eens een dag naar het strand geweest met twee Cubaanse vrienden en heb nog nooit op een dag zoveel gelachen. Het is een vrolijk volk, tot ze met een toerist praten. Dan beginnen ze te klagen en te zeuren omdat ze denken dat dat tot materieel gewin kan leiden. Laat je niets wijsmaken, de gemiddelde Cubaan heeft het uitstekend naar zijn zin. Tot niveau 5 ben je geneigd medelijden te krijgen. Beter spelers weten wel beter.

Je bent de weg kwijt en een aardige Cubaan aan wie je de weg vraagt stelt voor even met je mee te rijden. Bij

aankomst eist hij op hoge toon 20 CUC van je omdat hij je geholpen heeft. Dat is exorbitant, één CUC is een aardige vergoeding. Hij is bereid tot een schreeuwende ruzie om zijn geld te krijgen... Lekker laten schreeuwen, of beter nog, schreeuw terug. Het is in Cuba een goede oefening om conflicten niet uit de weg te gaan. Respect win je door ze aan te gaan en een bijna slaande ruzie eindigt vaak in een warme vriendschap als je op het juiste moment een hand uitsteekt en ferm "basta" zegt. Niveau 5.

Ongeveer de helft van de Cubanen is toevallig jarig op de dag dat ze jou ontmoeten. Geloof me, dat zijn ze niet! Mocht je toch twijfelen, vraag om hun Carnet, dat is het identiteitsbewijs dat iedereen altijd bij zich moet hebben (en ook heeft). De eerste 6 cijfers zijn de geboorte datum...

Ik werd aangehouden door twee agenten die me een hele reeks van overtredingen wisten aan te smeren. Het zou kunnen zijn dat ik ze gemaakt had, maar het zou ook zomaar kunnen dat ze ze ter plekke verzonnen. Dat zou me op dik 100 CUC komen te staan! Tot een van de agenten me vertelde dat hij vandaag jarig is. Ik vroeg wat een redelijk cadeau voor een verjaardag zou zijn en glunderend vertelt hij me dat 20 CUC een goed cadeau is.

"OK" zeg ik. "Weet je wat, als jij vandaag jarig bent, geef ik je 50 CUC (de glunder verandert in een brede lach) maar als je niet jarig bent ga ik naar je chef en desnoods naar de chef van je chef. Laat me je carnet zien."

Plotseling hadden ze zich vergist en kon ik doorrijden.

Een andere niveau 7 techniek om van lastige politie af te komen: Pak een opschrijf boekje en schrijf het nummer op zijn badge op. Vraag dan: "Compajero (kameraad) como te llamas? Hij zal je niet in kunnen schatten, onzeker worden en niet weten hoe snel hij je moet laten gaan.

"Let us go to party!" Deze vriendelijke uitnodiging

eindigt vaak in een donker barretje waar razendsnel drie of vier Cubanen bij je aan tafel gaan zitten en de bestelling wordt opgenomen voor je aan het licht gewend bent. Er is geen feestje en je hebt zojuist een rondje gegeven. De Cuba-Libres die je nieuwe vrienden drinken bestaan uit Cola en een parasolletje of schijfje citroen en kosten 4 CUC. Die worden verdeeld: 2 voor de scammer, 1 voor de ober en 1 voor de kroeg. Als ik in een recalcitrante bui ben, wil ik nog wel eens op zo'n uitnodiging ingaan. Ik ga zitten, bestel een cola, laat het allemaal gebeuren, sta op, leg één CUC op tafel en vertrek. Natuurlijk word je dan tegengehouden met het verzoek of je ook voor je vrienden wilt betalen. Maar ik heb slechts één cola besteld vertel ik de barman dan en wat die mensen bestellen moeten ze zelf weten, daar ga ik niet over. Het zijn trouwens jouw vrienden, niet de mijne! Weglopend hoor je de ruzie uitbreken, want hoe verwerken ze dit in de boekhouding? Wie gaat die ene CUC betalen voor de cola? Ellende! Ik geef toe, het is wat kleinzielig, maar af en toe geeft het een goed gevoel. Doe dit niet als je nog niet op level 6 bent aangekomen...

Omgaan met de Jineteros

Omdat de Cubaanse Jineteros geen honger hebben, goed geschoold zijn en in hun eerste levensbehoefte voorzien zijn, zijn ze stukken minder vervelend dan hun "vakgenoten" in andere landen. Dat maakt omgang met hen eigenlijk wel leuk, zolang je de kosten een beetje in de hand weet te houden. Vandaar de volgende tips

Als je de weg moet vragen, doe dat gewoon in een winkel

Als je geen zin hebt om sigaren, kunst of wat dan ook te kopen, maak dat dan vriendelijk duidelijk. Herhaal desnoods iets onvriendelijker en wordt overduidelijk boos als dat niet werkt. Daarna wordt je stukken minder lastiggevallen.

Neem er een in "dienst"... de rest laat je dan met rust. Dit is vooral een goede tip voor alleen-reizende vrouwen. Een

Jinetero is fun, gemakkelijk, interessant en beschermt je met zijn leven tegen zijn collega's (die die code begrijpen en je sowieso met rust laten als je "bezet" bent.) Een woord van waarschuwing, liefdesverklaringen zijn zijn vak en hoewel zeer overtuigend, kan de waarheid wel eens anders liggen. De meeste Jineteros die ik ken hebben een boekhouding nodig om hun verloofdes te coördineren. En NEE, die van "jou" is geen uitzondering!

Taxi! Je stapt in een taxi zonder dat de meter aanstaat of van tevoren een prijsafspraken te maken... Dan ben je dus aan de beurt en je hebt er zelf om gevraagd. De goedkoopste manier om binnen Havana te reizen is de taxi, en als je van tevoren "cuanto me cobras por ..." vraagt, en dan de helft biedt, kan het voor een schijntje. Ter indicatie: van Vedado naar Havana Veija kan voor 3 CUC. Vanuit de stad naar het vliegveld kan voor 12 en naar het strand (heen, wachten en na een paar uur weer terug) moet lukken voor 25. Ook hier geldt weer dat als je denkt dat hij te veel vraagt, dat waarschijnlijk zo is en jij bepaalt wat jij betaalt.

Sinds 2011 mogen buitenlanders ook in de 'vaste route taxi's'. Oude Amerikaanse auto's die voorzien zijn van een moderne dieselmotor en rijden op gestolen diesel. (Let maar op, nooit zie je een dergelijke Almendron (zo noemen ze die dingen) bij een tankstation. De prijs is 10 MN voor korte ritten en 20 voor langere. Als je de routes een beetje kent is dit een perfect vervoersmiddel... Roepen waar je heen moet en als de auto blijft staan, gaat hij die kant op. Als hij zonder iets te zeggen weggrijdt... dan niet.

Wees voorzichtig met de deuren! De Almendrons, Lada's en Moskoviches zijn niet gebouwd als een moderne Golf. Voor je het weet ligt de deur eruit. Sluit hem dus zachtjes! Nee, nog zachter...

Van passagiers wordt niet verwacht dat ze helpen bij de reparatie in geval van pech. Wel is het normaal een handje toe te steken als de auto aangeduwd moet worden, ook heuvel op!

Als je overigens een “breng me daarheen en kom me weer ophalen” deal met een taxi maakt, betaal je pas achteraf... Anders komt niemand je ophalen.

Over de servicebeurt scam met de huurauto hebben we het al gehad.

Alles lijkt wel 1 CUC te kosten tenzij het duurder is. Om het jou gemakkelijk te maken (en zichzelf wat rijker) wordt alles afgerond op 1 CUC. De koffie op het terrasje, de parkeerwachter (al dan niet officieel) die op je auto heeft gepast, die vriendelijke mevrouw die je de weg gewezen heeft, of gewoon de man die achter je in de rij staat. ‘Give me a dollar’ is de gewoonste zaak van de wereld. Als jij vervolgens besluit dat je de parkeerwachter 25 cent geeft kan er een grote ruzie ontstaan waarbij al gauw 10 Cubanen jou wijs proberen te maken dat je toch echt een hele CUC moet geven. Daar hoeft je je niets van aan te trekken. Jij bepaalt wat jij betaalt en 25 cent voor de parkeerwachter, de uitleg waar de bank is of de juiste prijs voor dat flesje water is gewoon genoeg.

Zielige kindjes. Soms verschijnt er een innemend, licht viezig, zelig kijkend kind aan je tafel dat om wat kleingeld vraagt. Ik vind dat je nergens ter wereld bedelgedrag van kinderen moet belonen, gewoon omdat je een hele foute boodschap geeft en ouders in staat zijn hun eigen kinderen te verminken om hogere opbrengsten te creëren. De stelregel dat je nooit geld aan kinderen mag geven geldt extra in Cuba. Cuba kent een leerplicht en onderwijs is gratis. Dat kind dat bedelt, moet dus op school zitten, waar het nog te eten krijgt ook!

Geld wisselen op straat. Er is in Cuba geen enkele reden waarom je goedkoper op straat zou kunnen wisselen dan bij de bank. Als dat dus toch kan, dan koop je valse biljetten of MN ipv CUC.. Geld wissel je gewoon bij de bank. Punt.

Valse menukaarten. In MN restaurants in toeristische zone's heeft het personeel een CUC kaart onder de toonbank liggen. De garnalen die normaal 63 MN kosten zijn op die kaart 12,95 CUC waard (ongeveer 5 keer zoveel). Als je niet weet dat je in een MN restaurant zit, is hier weinig aan te doen. Ter indicatie, als er veel Cubanen zitten te eten zit je waarschijnlijk in een MN restaurant.

Liefde op het eerste gezicht. Ik geloof dat het bestaat, maar dat die mooie Cubaanse van 21 valt als een blok voor die wat dikkige, nauwelijks Spaans sprekende buitenlander is wat ver gezocht. Dit is ook een valkuil voor vrouwen, met een zwak voor mooie Cubaanse mannen. Als de liefde "wederzijds" blijkt te zijn treedt het geldboommechanisme in werking en dat kan behoorlijk ver gaan. Huizen worden gekocht en weer verloren (buitenlanders zonder verblijfsvergunning hebben geen recht op eigendom in Cuba), er zijn plotseling allerlei problemen die opgelost moeten worden en de oplossing zit altijd in geld. Ik ben een groot voorstander van liefde, maar wees een beetje voorzichtig en blijf op je hoede.

Hi mi frien! Were you from?

Je wordt op straat, zeker in de toeristische zones, constant aangesproken. Dat gaat op den duur vervelen en als je niet oppast ergernis bij je oproepen. Maak er een spelletje van de desbetreffende Cubaan aan het lachen te krijgen. Je krijgt er zelf ook lol in en voor je het weet heb je een leuke interactie met de Jinetero die jou in eerste instantie wat CUC's afhandig wilde maken.

Een paar antwoorden waarmee je de lachers op je hand krijgt:

“Hi mi frien, were you from?” -> La Lisa (een rauwe buitenwijk van Havana) Loumumba (de zwartste buitenwijk, waar zelfs de politie niet vaak komt) Ze zullen je verbijsterd aankijken, in lachen uitbarsen en je hebt vrienden. Ander opties: Iceland (daar weten ze helemaal niets van). La luna (de maan)... Laat je fantasie maar los! How are you my frien? -> “Quebola Acere” (Vrij vertaald: Alles kits gabber) of “Estoy Palmau” wat de straattaal is voor “geen cent te makken”. Ze begrijpen direct dat er bij jou niets te halen valt, maar dat er wel met je te lachen is! Cubanen hebben uitstekend gevoel voor humor, en als je leuk reageert ontdooien ze direct. Tenslotte is plezier maken belangrijker dan geld verdienen dankzij het systeem dat alle eerste levensbehoeften vervult.

Een voorbeeld om dit te onderstrepen:

Ik liep door Centro, een redelijk ruige buurt naar westerse begrippen en er zit een groepje mensen op de stoep. Een vrouw van midden 40 die drie keer haar leeftijd woog, twee jonge meisjes en een oud mannetje van ergens in de 80. De vrouw spreekt me aan of ik geen “chica” wil. (met andere woorden, wil je niet met mijn dochter naar bed in ruil voor CUC's.). Ik loop op haar af, sla mijn arm om haar heen en zeg: “Alleen als jij die chica bent.” Hilariteit alom, ik krijg een glas rum aangeboden en we hebben een klein feestje op diezelfde stoep. De twee stoephoeren, want zo zouden wij ze noemen, bleken te studeren en met een van de twee heb ik een week opgetrokken, zonder dat daar die CUC ruil tegenover hoefde te staan.

Mijn auto is kapot. Vooral op de weg naar Pinar de Rio staan nogal wat auto's met hun motorkap open. Zodra er een toerist aankomt, wordt hij aangehouden met het verzoek of er iemand mee mag rijden naar Pinar... De bedoeling is onderweg vriendjes worden, je een casa particular aan te smeren voor een te hoge prijs, je mee te nemen naar een te duur restaurant en alle andere dingen voor je te regelen die commissie opleveren.

Pats, een fiets onder of op je auto! Weer met name een

scam die in Pinar wordt gebruikt, al zijn er geruchten dat dezelfde techniek in Santiago opgang maakt. Naast die fiets ligt een kermende Cubaan. Nu kan het altijd echt een ongeluk zijn, dus check verwondingen en als hij een gebroken been heeft, zorg voor medische ondersteuning. Meestal heeft hij die fiets echter op je auto gegooid en is er toen zelf naast gaan liggen. Arme Cubaan, aangereden door rijke toerist. Die natuurlijk die fiets voor hem betaalt, vrienden met hem wordt en zichzelf naar te dure restaurants, casa particulares en nepsigarenhandelaren laat gidsen. Oplossing: Hard schreeuwen, "ik gooi een fiets" gebaren maken en doorrijden. Politie erbij halen heeft weinig zin, die kennen de truc en delen hooguit in de commissie.

2 Commissie

Alles is in Cuba op Commissie gebaseerd. Zodra iemand je ergens mee naar toe neemt, krijgt hij daar commissie over. Jij merkt daar niets van, maar betaalt het wel (gewoon een opslag op de prijs). Nu is daar helemaal niets mis mee, zolang je echt geholpen bent. Ik ben groot voorstander de dingen door Cubanen te laten regelen en gun hun van harte hun commissie, hier zijn echter een paar uitzonderingen.

Je komt aan bij het hotel dat je geboekt hebt en de portier of iemand anders vertelt je: Het hotel is vol, maar ik regel wel iets... Advies: Waarschijnlijk is je kamer gewoon beschikbaar, toch inchecken.

Je komt aan bij het Viazul station (zie hoofdstuk over transport) en op de parkeerplaats vertellen ze je dat je beter een taxi kunt nemen omdat de bus vol is. Ik heb nog nooit een volle bus gezien, mede dankzij deze praktijken. Zelfs de man die de kaartjes verkoopt zegt dat er geen plaatsen meer zijn. Oplossing gewoon doorlopen en aan de chauffeur betalen onder het motto: 'no pago a

Raoul, pago los hombres que trabajan... Niveau 5.

Wilt u een goed restaurant? Op zich niets mis mee, zo ontdek je de leukste paladars. Wel voor je bestelt even de prijskaart checken, want soms betaal je astronomische prijzen voor zeer matig eten.

Als je een Cubaan meeneemt naar een restaurant dan krijgt hij in de meeste gevallen commissie voor zijn eigen eten. Dat is nogal een aansporing veel en duur te bestellen. Wat over is, gaat in een zakje mee naar huis. Als je hem of haar zijn gang laat gaan, gaat er proviand voor een week in die plastic zak, betaal jij vijf maaltijden terwijl je met twee aan tafel zit en worden de duurste dingen van de kaart besteld. Houd dit onder controle door zelf te bestellen.

Zo zijn er nog duizend voorbeelden van commissie gebaseerde vriendelijkheid. Nogmaals niets mis mee, maar zorg dat je waar voor je geld krijgt.

Ultimo!

Als je iets wilt hebben in Cuba wat meer mensen willen hebben (ijs, geld wisselen, shampoo, bus of telefoonkaarten) dan staat er soms, of eigenlijk meestal, een behoorlijke rij. Wij westerlingen gaan in de rij staan en ergeren ons dood aan mensen die schijnbaar zonder protest voor je in de rij aanschuiven vlak voordat jij aan de beurt bent. Nu is "wachten en in de rij staan" een speciale kunst. Als je aankomt roep je "El Ultimo" (de laatste) en iemand steekt zijn hand op. Zodra er iemand achter je aansluit, roept die ook "Ultimo", jij geeft aan dat jij dat bent en kunt koffie gaan drinken. Zolang je maar zorgt dat je terug bent voordat degene achter je aan de beurt is, kun je gewoon inschuiven in de rij.

Als je geluk hebt komt er een 'colista' op je af. Deze staat de hele dag in elke rij die hij kan vinden om zijn plek op het juiste moment te verkopen. 1 CUC kan je wachttijd met een half uur verkorten.

3 Vergissingen

De rekening is te hoog, het wisselgeld klopt niet. Dit geldt eigenlijk voor vrijwel alles. Gelukkig is er een wet die de rechten van de consument duidelijk schetst en een van de dingen waar we als consument recht op hebben is het weten van de prijs. Die hangt dan ook altijd ergens, al moet je soms goed zoeken.

De remedies zijn eenvoudig: Weet wat de dingen kosten (overall moet een prijslijst hangen), reken per rondje af als je met zijn vieren een middag op een terrasje zit en tel je wisselgeld na. Dit geldt ook in de supermarkt! Sommige kassa's in de supermarkt zijn uitgerust met een "toeristen"-knop. Je koopt voor 33 CUC spullen en op magische wijze komt er 45 op de kassa te staan. Als je niet ongeveer hebt bijgehouden wat je hebt gekocht, betaal je die 45 en denk je dat Cuba duur is. Als je in je achterhoofd een "ongeveer" telraampje hebt bijgehouden en je weet dat je ergens tussen de 30 en 35 uit moet komen is een verbaasde, licht geërgerde blik voldoende. De kassameneer zegt, ik was nog niet klaar en tikt op een knop. Op magische wijze verschijnt het juiste bedrag.

Je hebt drie of vier nachten in een Casa geslapen en ook voor die nachten betaald, inclusief ontbijt. De laatste ochtend is er geen ontbijt, want je hebt daar niet voor betaald. Onzin natuurlijk, maar herinner je huisbaas de avond voor je weg gaat even eraan dat je morgen nog ontbijt wilt en hoe laat je dat wil.

De munt voor 3 MN lijkt enorm veel op de 1 CUC munt maar is 10% van de waarde. Je herkent hem aan het portret van Che Guevara. Hij wordt vaak op straat te ruil aangeboden voor een dollar of als wisselgeld teruggegeven.

Vaak klopt het wisselgeld niet. Weten wat je besteed

hebt en even natellen scheelt op een hele vakantie honderden euro's.

Spaans!

Ik heb al een paar keer gezegd: Leer wat Spaans. Nu ken je al veel meer Spaans dan je denkt als je redelijk Engels spreekt. Vrijwel alle Engelse woorden van meer dan drie lettergrepen kun je op zijn Spaans uitspreken en mensen begrijpen je.

Een paar voorbeelden: reservation is reservacion, vocabulary is vocabulario, direction is direcion, Compulsive is compulsivo, obligation is obligacion, permission is permision. Etc. Etc. 9 van de 10 keer schiet je gewoon raak. Vergissingen en rekenfoutjes zijn op magische wijze nooit in jouw voordeel. Wen daar maar aan. Om te overleven in Cuba is het een goed idee daar de humor van in te zien en erom te lachen.

Wij westerlingen hebben in ons hoofd een "harmonie"-model. Wij proberen conflicten te vermijden en eventuele problemen op een rustige manier uit te praten. Dit maakt bij de Cubanen geen enkele indruk. Sterker nog, ze vinden je een slappe Yuma als je niet af en toe je emoties laat gaan en kwaad wordt. Een van de mooie kanten van de Cubaanse volksaard is de vrijheid van emotie. Zoals een vriend zei: Cuba is een onvrij land, maar ik heb nog nooit zulke vrije mensen ontmoet. Laat je emotie dus overduidelijk zien of overdrijf hem zelfs. Als je kwaad bent, wees dan ook echt kwaad! Dat mag! Sterker nog het wordt zeer gewaardeerd als een Yuma uit zijn dak gaat. En het mooie is dat een schreeuwende ruzie met een eenvoudige handdruk omgezet kan worden in een vriendschap voor het leven.

Borstbeelden

Bij elk regeringsgebouw staat een marmeren borstbeeld van José Martí, de nationale held en leider van de revolutie tegen Spanje

Uit respect behoort je dat beeld niet aan te raken. Doe je dat toch, dan ontdek je dat het beeld helemaal niet van marmer is maar gewoon van plastic of gips.
Weet wat dingen kosten

Dit is een lastig onderwerp. Zoals al gezegd dienen alle prijzen zichtbaar te zijn, maar soms wat lastig te vinden. Ter indicatie:

Een kopje koffie kost tussen de 1 MN via 25 CUC cent in de rapidos en 45 CUC cent op sommige terrasjes via 1 CUC op de betere terrasjes in de toeristenhotels tot 2.5 CUC in de echte goede hotels.

Een biertje begint bij 1 CUC en kan tot 2 CUC kosten. Een mojito, Cuba libre of andere cocktail, ergens tussen de 2 en de 7 (al is dat laatste wel heel duur, maar ik heb het een keer zien vragen en betaald worden).

Eten kun je tussen 25 MN en 100 CUC. Een pizza kost in private cafeterias 20 of 25 MN (zeg 1 CUC), rond de 3 CUC bij de Dino's Pizza tot 25 CUC bij de betere hotels. Veel kwaliteitsverschil zul je niet ontdekken.

Taxikosten heb ik al besproken.

De kapper kost 10 MN al geef ik meestal 1 CUC. Pedicure, manicure komen ongeveer op hetzelfde.

Als je jezelf niet laat tillen, krijg je respect. Toen ik de eerste keer bij mijn, inmiddels vaste, kapper kwam, gaf ik hem 1 CUC. Boos gebaarde hij naar een bordje op de muur waar \$10 op stond. Vriendelijk glimlachend vroeg ik mijn CUC terug en gaf hem 10 MN. (minder dan de helft voor hen die meerekenen). Hij kijkt verbijsterd naar het biljet van 10. Ik zie dat hij begrijpt dat hij in zijn eigen val getrapt is en vervolgens klaart zijn gezicht op. Hij geeft me een hand en we zijn OK. Sindsdien ben ik zijn vaste klant, betaal ik elke keer 1 CUC, en lachen we nog

steeds hartelijk over onze eerste ontmoeting.

Een Casa Particular kost gewoon wat het kost, al is er altijd onderhandelingsmarge. De prijzen liggen ergens tussen de 20 en 1500 CUC per nacht, voor het eerste bedrag heb je een eenvoudige doch nette kamer, voor het tweede een complete villa met zwembad, paardenstallen en personeel. Gemiddeld zit een Casa tussen de 20 en 35 CUC. Veel goedkoper dan 20 kan ook niet, omdat elke Casa per maand 200CUC belasting moet betalen, of ze bezet zijn of niet. Hetzelfde geldt voor de maaltijden in je Casa. Ontbijt kost tussen de 3 en 5 CUC, Een gewone maaltijd tussen de 5 en de 8 en kreeft mag niet meer dan 11 kosten. Dit zijn PP prijzen voor de maaltijden.

Een liter benzine kost gewoon wat er op de pomp staat en koop je ook alleen aan die pomp. Als iemand je goedkope benzine aanbiedt is de kans op een paar liter water erdoorheen te groot. Als je tankt, wel even erbij blijven, om te kijken of echt al die benzine in je auto terecht komt.

Telefoneren met een vaste lijn (bijvoorbeeld die van je Casa) kost binnen de stad vrijwel niets en binnen Cuba een heel klein beetje. Internationaal bellen is rondit duur. Dus bel niet internationaal vanuit je Casa en als je huisbaas je telefoonkosten in rekening wil brengen, geef je hem een dubbeltje (hij probeert je namelijk een poot uit te draaien.) Als je internationaal wilt bellen of vanuit Havana elke dag aan de lijn wilt hangen met Santiago koop dan een telefoonkaart bij de Etecsa. Dat is een soort kraskaart met een code waarmee je met je eigen saldo kunt bellen.

De prijzen van een wasje laten draaien variëren nogal. Van gratis, gewoon onderdeel van service van het huis tot westerse hotelprijzen waar een keurige

handgeschreven prijslijst wordt gemaakt waar één sok 25 cent kost een onderbroek 50 cent en een overhemd 1 CUC. Dat kan nogal oplopen. Gewoon van tevoren de kosten vragen en nooit meer betalen dan 5 CUC. Dit is typisch zo'n geval dat jij bepaalt wat jij betaalt.

4 Diefstal

Cubanen zijn eerlijke mensen, maar soms moet je ze een handje helpen. Zeker waar het diefstal betreft. Dingen jatten is namelijk de gewoonste zaak van de wereld op Cuba en daar zijn verschillende redenen voor aan te wijzen. Allereerst kunnen mensen gewoon niet leven van het salaris dat de staat hen betaalt. De oplossing, zoals een daar wonende vriend mij wist te vertellen, is dat de Cubaan naar zijn werk gaat om te jatten. Als je in de schoenenfabriek werkt, loop je elke dag op een paar nieuwe schoenen naar huis, die je vervolgens op straat verkoopt. Werk je in de ijsfabriek, neem je een paar ijsjes mee, vanuit de betonfabriek verdwijnt dagelijks wat beton in je broekzak en zo kunnen we nog wel even doorgaan. Door de lage lonen en het principe dat beter je best doen niets oplevert zien de meeste Cubanen hun werk als tijdsverspilling, dat hun werkelijke 'werk' in de weg zit.

Dit principe geeft bijzondere uitwassen. Toen het grote NH hotel aan parque central in een bijzondere kleur geel werd geverfd, veranderden veel huizen ook in die kleur. Ik heb eens in een Casa gezeten net naast een groot renovatie project en overdag werden daar de bouwmaterialen aangevoerd, om vervolgens 's avonds weer afgevoerd te worden naar het huis ernaast, waar een geïmproviseerde bouwmarkt was opgezet. Waar een vriend van me de spaanplaten kocht die hij nodig had. Nu is spaanplaat nergens officieel te koop en vervoer ervan dus strafbaar. Dus moest hij ze met een geblindeerd busje laten thuisbezorgen. Alle huizen in

Cuba zijn voorzien van tralies, alleen zijn die tralies of het ijzer om ze te maken nergens te koop... Daarom is er zo'n 3000 kilometer spoorlijn "zoek".

Om te overleven in Cuba moet je stelen. Stelen van de staat is in Cubaanse ogen geen diefstal, want de staat, dat ben je zelf. Stelen van een Yuma zoals jij is ook normaal, jij hebt toch genoeg en in de socialistische heilstaat is alles van iedereen en mag je dingen jatten van iemand die te veel heeft. (dat doet de staat tenslotte ook)

Bij de eerste inwijding in de Santeria (een soort Cubaanse Voodoo) gaat het jongetje dat ingewijd wordt naar de markt om dingen te jatten. Zijn moeder loopt er dan achteraan om alles netjes te betalen, om moeilijkheden te voorkomen, maar de boodschap aan het kind lijkt me duidelijk.

Santeria

De Afrikaanse slaven moesten van hun katholieke Spaanse meesters hun religie afzweren en zich bekeren tot het Katholicisme. In de praktijk kwam het erop neer dat ze hun goden aan Katholieke heiligen koppelden en die heiligen vereerden. De Spanjaarden vonden dit prima en zo ontstond de Santeria. Deze optische bekeringen vonden overal in Latijns Amerika plaats en sinds religie weer vrijgegeven is in Cuba, floreert de Santeria enorm.

Cubanen zijn trots op hun religie en er worden tegenwoordig ook buitenlanders ingewijd. Als je er meer over wilt weten, wil elke Cubaan met een huisaltaar je alles uitleggen wat hij weet of je in contact brengen met zijn Babalao (Priester in de Santeria).

De implicaties van deze mentaliteit zijn dat alles wat je op het strand laat liggen terwijl je lekker gaat zwemmen, weg is als je niet oppast. Dat je je rugzak niet zomaar uit het oog verliest als je naar de WC wilt en dat je gewoon

goed op je spullen moet passen. Dit geldt in elk exotisch land, dus ook in Cuba.

Er wordt bijzonder weinig gestolen in de Casas, maar ze willen je wel eens helpen met opruimen door iets kleins, waarvan je het niet snel mist, achter in de minst gebruikte la te leggen... Als je het dan vergeet, is dat mooi meegenomen. Als je iets kwijt bent in je Casa, kijk dan eens in de la!

Stop alles wat je niet constant gebruikt gewoon in je koffer en doe die standaard op slot. Ik gebruik mijn koffer gewoon als kluis. Al het geld dat ik niet op zak heb, zit, een beetje verstopt, gewoon in mijn koffer, die altijd op slot is.

Kleding is duur in Cuba. Soms raakt er een paar sokken kwijt in de was of hangen ze de dag voor je vertrekt een overhemd apart om het nog even voor je te strijken en dat dan vervolgens te vergeten. Ik zit daar nooit zo mee, omdat ik nooit mijn mooiste kleding meeneem en toch met een vrijwel lege koffer terug ga. Als je wel persé je favoriete kledingstuk meeneemt (en dat zal wel zo zijn als je een favoriet kledingstuk hebt) let hier dan een beetje op.

Op straat is het veilig. Er wordt wel eens een ketting van een hals gerukt, en rugzak van een schouder gegrist of een camera uit een hand gegraaid. Dit gebeurt zeer zelden en is in principe niets om je zorgen over te maken. Als het druk is wil wel eens iemand een poging wagen een zak te rollen, maar dat is, buiten grote mensenmassa's, iets dat je kunt verwaarlozen.

Een uitzondering zijn grote mensenmassa's. Als je als toerist een grote, compacte massa mensen in gaat (openlucht concerten, demonstraties een overvolle bus) kan het zijn dat plotseling 10 mensen tegelijk je van de

inhoud van je zakken verlossen. Mensenmassa's kun je ingaan zonder al te veel lichamelijk gevaar, maar de kans dat de inhoud van je zakken collectief eigendom wordt is vrij groot. Niet doen dus.

Nog een veiligheidstip die niets met diefstal te maken heeft: Gebroken benen en polsen.

Regelmatig zie je toeristen in het gips zitten, en lopen...

Gezondheidszorg is hier prima en het gips zit als gegoten.

Wij in het westen zijn gewend aan goed onderhouden straten en keurige trottoirs, en daarom kijken we niet waar we lopen. In Cuba is dat iets anders. De ene scheur verbergt het andere gat en als je niet kijkt waar je loopt, loop je voor je het weet een breuk, of minimaal een gescheurde enkelband op.

Tip 1 voor de beginnende Cubaganger: Kijk uit je ogen en richt niet al je aandacht op de schitterende gebouwen.

Verder is het handig te kijken naar wat de Cubanen doen.

Als ze midden op straat lopen en niet op de stoep, hebben ze daar een reden voor. Gemiddeld stort in groot Havana één gebouw per dag in... Als de Cubanen niet op de stoep lopen komt dat omdat op die plek er wel eens puin uit de lucht komt vallen...

Hoofdstuk 7 - Casa Particular

Meestal hebben de Casas Particular een betere prijs/kwaliteitsverhouding dan de hotels. Het zijn privéondernemingen. Een Casa Particular moet over een vergunning beschikken en wordt zeer regelmatig op van alles en nog wat gecontroleerd. Buitenlanders mogen niet zomaar bij Cubanen logeren, wij moeten in een hotel, campismo of geregistreerd Casa Particular slapen. De casa-eigenaren betalen een vrij hoge belasting, onafhankelijk van hun bezettingsgraad (op het moment dat ik dit schrijf is dat 200 CUC per kamer per maand). Daarom zit er een bodem in hun prijs, waar ze echt niet onder kunnen. Je kunt een officiële Casa herkennen aan dit teken op de gevel.

Dit teken moet blauw zijn. Als het rood is betreft het een Casa particular voor Cubanen in MN.

Als je je inschrijft in het gastenboek, moet je ook aangeven wanneer je weer vertrekt. Ook dat wordt ingevuld en de eigenaar moet de volgende morgen met je visum naar de "imigracion" om jou te registreren.

Je betaalt de Casa per kamer per nacht en betaal niet vooruit. Als je dan eerder weg wilt, heb je een potentieel probleem omdat het geld al uitgegeven is. Sowieso moet

je in Cuba zo min mogelijk vooruit betalen. Cubanen leven bij de dag met wat ze in hun portemonnee hebben blijft daar nooit lang.

T. is een van mijn Cubaanse vrienden, en hij is jarig. Ik besluit hem samen met B. nog een Cubaanse vriend te trakteren op een dagje strand. Dat is een stukje rijden, en ik regel een taxi. Normaal gesproken wil het uitnodigen van iemand zeggen dat je alles betaalt, maar T. heeft 24 CUC bij elkaar gespaard om zijn verjaardag te vieren. Dat geld jaagt hij er in 2 uur doorheen aan rum, drank, gokken, eten, muziek en een cadeautje voor zijn vrouw. Ik zie het een beetje hoofdschuddend aan en hij zegt “Wat kijk jij nou?”... Ik zeg dat ik het niet snap. Hij kan dat geld ook gebruiken om wat beter van te leven.

Zijn verklaring: Wij Cubanen zijn arm. En we zullen altijd arm blijven. Als ik die 24 CUC spaar en langzaam opgebruik, leef ik iets minder arm, maar nog steeds arm en ga ik me nog zorgen maken over hoe het moet als het op is. Nu leef ik geweldig rijk en geniet en morgen is alles weer zoals het was.

En leven deden we! En dan blijkt ook de volksaard van de Cubanen... ik heb nog nooit zoveel gelachen op één dag!

Hoofdstuk 8 - Tijdsbesef

Mijn chauffeur heeft een auto. Zijn auto staat onder een afdak, een meter of tien van de poort die naar de straatkant opent. Het is een rustige, doodlopende straat. Ik zit op het terras, en sla het dagelijkse ritueel gade. Een kwartier geleden heb ik hem gevraagd de auto buiten te zetten en me naar Vedado te brengen. Vedado ligt op ongeveer 10 minuten rijden van mijn huis.

Hij heeft zich verkleed en start nu de auto. Dat duurt even, maar na de derde zjizjizji loopt de motor. Hij rijdt de auto 10 meter achteruit, tot vlak voor de poort. Hij zet de motor af. Stapt uit, haalt de poort van het slot, doet hem open, start de auto (3 keer zjizjizji) en rijdt de auto naar buiten. Hij stopt, zet de motor af, stapt uit en doet de poort dicht. Nu blijkt echter dat zijn auto niet ver genoeg naar buiten staat en de poort kan net niet dicht. Hij start de auto (vier keer zjizjizji) en zet hem 50cm verder. Stopt de motor, stapt uit, doet de poort dicht en natuurlijk met een slot en een ketting weer op slot. Hij stapt weer in, start de auto en zet hem met de neus richting het doodlopende stuk voor het huis, motor weer uit. Ik stap in en draai direct mijn raampje open anders ben ik binnen tien minuten van de wereld door de benzinedampen die door het gat in de vloer naar binnen blazen. Hij start weer en dit keer slechts met een zjizjizji. Hij draait de auto, wat op deze smalle straat met hoge stoepen betekent dat hij een keer of vier moet steken, telkens zoekend naar de versnelling. We gaan op weg. Na 100 meter zegt hij, net als elke andere dag: 'Ik moet even tanken.' We rijden naar het benzinstation, en de beschrijving van dit ritueel zal ik overslaan, maar een kwartier later zijn we weer onderweg. Verschrikt kijkt hij me aan. Hij is zijn mobieltje vergeten. We rijden dus weer terug naar huis, stoppen voor de deur, hij slentert naar binnen, komt terug, start, steekt een keer of vier en daar gaan we weer... Een uur nadat ik het vertreksein

gaf zijn we op mijn bestemming, keurig op tijd voor mijn afspraak, een unicum in Cuba. Afspraken zijn wat minder strikt dan bij ons in klokgericht Engeland. Mensen leven hier bij het moment en elk klein probleem is belangrijker dan op tijd komen.

In Cuba hebben mensen de tijd op een manier die wij ons niet voor kunnen stellen. Wij maken allerlei plannen voor allerlei dingen die we die dag nog moeten doen. Cubanen hebben meer iets van richtlijnen waar gemakkelijk van afgeweken wordt. Je kunt hier op twee manieren mee omgaan: Zwaar gefrustreerd raken en proberen de mensen zover te krijgen dat ze jouw tijdsbesef krijgen. En dat is een heilloze weg. Of je eraan overgeven en de dingen laten komen zoals ze komen.

Er heerst geen tijdsdruk in Cuba. Nergens zie je reclames of andere commerciële uitingen die op de een of andere manier ook druk op je uitoefenen. Internet is lastig, twitteren gaat niet. En zo zijn er nog wel wat westerse uitwassen waar je in Cuba geen last van hebt. Mijn advies: Lekker achteroverleunen en ervan genieten.

Lekker eten

Dat je niet voor een culinaire vakantie naar Cuba moet, heb ik al besproken. Verandering van spijs doet eten, maar soms helpt de kok je daar te veel in. T. en ik zitten in Vinales en gisteren hebben we heerlijk gegeten in een restaurantje. We besluiten vandaag terug te gaan. Ik bestel precies hetzelfde als gisteren en krijg... totaal iets anders. Ook dat is Cuba. Alles is elke keer anders dan je verwacht. Ook het eten is een avontuur.

Je eet af en toe fantastisch op Cuba, als je het avontuur niet schuwt. Mijn beste maaltijden op een rijtje:

- Inktvis in een hutje op het strand. Volledig illegaal, de politie in burger ontwijkend, lang moeten wachten,

maar dan heb je ook wat.

- Zeeschildpad in een ander, zo mogelijk nog kleiner hutje op het strand, zojuist vers gevangen door een vriend die de held van zijn dorp is omdat hij zwemvliezen en een snorkel heeft. Hij zag ons aankomen, stapte met een brede grijns met zijn uitrusting de zee in en kwam binnen 10 minuten terug met een schildpad... Natuurlijk volledig politiek incorrect, maar de schildpad was dood en weigeren is erg onbeleefd. Heerlijk.
- Sushi in een restaurantje waar je normaal gesproken NIETS zou eten.
- Perfecte vier gangen maaltijd in la Cucina de Lliam. (dit is een legale maaltijd geweest)
- Een paar keer uitstekend gegeten in Casa Particulars en een paar keer slecht gegeten in diezelfde Casas.
- Kippen en varkens op het platte land. Gewoon een boer benaderen of hij een varken heeft en of hij dat wil klaarmaken voor iedereen in het gehucht.

Ik ga hier dus geen adressen geven, want dan krijg je het Lonely Planet effect. Massa's individuele backpackers bewonderen hetzelfde uitzichtpunt en eten allemaal in hetzelfde restaurant hetzelfde toetje omdat de Planet het zegt.

Je kunt prima eten in Cuba, maar reken er niet op. Tenzij je natuurlijk Liefde en Sex op Cuba koopt, daarin geef ik een aantal "geheime" adressen waar het prima tafelen is...

Hoofdstuk 9 - Voor als je echt lang wilt blijven

Yak 42D

Een toeristenvisum is in Cuba 1 maand geldig en je kunt het één keer verlengen. Dat wil zeggen dat je na twee maanden het land uit moet, waarna je weer een nieuw visum kunt krijgen. Speciaal voor mensen die langer willen blijven zijn er eendagstrips georganiseerd naar Cancun. Je vliegt met Cubana, de Cubaanse internationale luchtvaartmaatschappij, en die hebben twee YAK 42Ds. De YAK is een Russisch toestel waarvan er nog drie vliegen. Twee in Cuba en één in Kazachstan. Alle andere zijn inmiddels naar de schroothopen verwezen. Het toestel waarin ik zit had dat lot ook al jaren geleden moeten ondergaan. Het lijkt ontworpen voor dwergen want ik kan onmogelijk in mijn stoel zitten. De WC heeft hetzelfde schoonmaakschema als in het gemiddelde Cubaanse restaurant (dat wil zeggen een keer per week met een tuinslang, en het schijnt vandaag dag 6 te zijn). Tijdens het opstijgen verschijnt er rook in de cabine en de stewardess, uit hetzelfde bouwjaar als de YAK, en ook toe aan haar pensioen, roept in alle talen die ze beheerst (Spaans) om dat we ons geen zorgen hoeven te maken... Dit is normaal en heeft iets te maken met de airconditioning.

Vervolgens gaat diezelfde airco op MAX. Dat hoort zo in Cuba, als je een airco hebt... zet je hem op MAX. F. mijn chauffeur en huisbaas heeft sinds kort ook een airco in zijn slaapkamer geïnstalleerd. Elke nacht staat dat ding op MAX, ook nu tijdens de winter. Na een erg koude nacht klaagt hij steen en been dat het echt te koud was, en dat zelfs zijn deken hem niet warm had gehouden. Nu was het ook fris, buiten was het een graad of 8, binnen 12 en ook ik had mijn deken nodig. Dankzij die extreme lage temp lukte het hem met behulp

van de airco om de temperatuur in zijn slaapkamer op 7 graden te krijgen, waarna hij steen en been klaagt dat zijn deken niet dik genoeg is... Toen ik hem erop wees dat hij ook de airco uit kan zetten keek hij of hij sneeuw zag branden... (en sneeuw heeft hij nog nooit gezien). Je koopt natuurlijk geen waanzinnig dure airco om hem uit te zetten! In een klap verspeelde ik al mijn credits als "misschien niet helemaal domme Yuma".

Terug naar de YAK. Ook hier staat de airco op VOL, en hoewel ik altijd met sokken aan reis beginnen mijn voeten wel erg koud te worden. Verschillende passagiers (voornamelijk Yuma's) klagen bij de stewardess die al met pensioen had moeten zijn en uiteindelijk besluit ze de airco een tandje lager te zetten. Tien minuten lang komen onze voeten langzaam weer op temperatuur. Tot de airco plotseling weer op MAX gaat. Klagen blijkt deze keer geen zin te hebben, dit is een besluit van de kapitein, die schijnbaar vindt dat als je een airco hebt die werkt, je hem ook vol moet laten werken. Zo hoort dat nu eenmaal PUNT.

Als je langer blijft, loont het de moeite een Cubaanse mobiele sim te kopen. Dit is niet eenvoudig. Je kunt als buitenlander geen abonnement of prepaid lijn afsluiten dus heb je een Cubaan nodig die dat voor je wil doen. Nu was die regel vroeger andersom en het schijnt dat je nu weer wel als buitenlander een lijn kunt kopen. Even informeren bij de ETECSA (telefoonwinkel in elke grote stad).

Het aansluiten van een telefoonlijn kostte in maart 2012 40 CUC, inclusief 10 beltegoed en je kunt je tegoed opwaarderen met kraskaarten van 10 of 20 CUC terwijl er een mogelijkheid is in de belwinkel om 5 CUC te laten opwaarderen.

Bellen is duur. Je betaalt 55 cent per minuut om te bellen

en sinds dit jaar is gebeld worden gratis, tenzij je vanaf een vaste lijn gebeld wordt, dan betaalt de ontvanger 45 cent per minuut. Je ziet dan ook weinig Cubanen op straat bellen, al lopen er sommigen met Bluetooth headsetjes rond.

Om het allemaal wat ingewikkelder te maken. Je kunt ook bellen op kosten van degene die je belt. (dan betaal jij niets, maar de ander 55 cent per minuut) dit doe je door *99 voor het nummer te kiezen. Als je dus een telefoontje binnenkrijgt en de nummerherkenner zegt 99 en dan een nummer, dan betaal jij de kosten voor allebei. Als jij echter wilt dat de ander niets betaalt dan kies je *88 voor het nummer. De kosten zijn nu voor jou. Als je dus een telefoontje binnenkrijgt en het nummer begint met 88, dan ben je getuige van een wonder!

Als je echt langer wilt blijven loont het de moeite een Casa per maand te huren. Dat levert behoorlijke besparingen op.

Regel vervoer met diezelfde troef in handen. Een auto met chauffeur voor de hele dag inclusief benzine kan dan voor 30-35 CUC. Beter koop je een fiets (of neem je hem mee).

Hoofdstuk 10 - Liefde en seks in Cuba

Tips voor de beginnende sekstoerist:

Niet aan beginnen. Het is de moeite niet waard. Gewoon ervoor zorgen dat je in je eigen land aan je trekken komt. Seks op vakantie is hartstikke leuk, maar vakantie om de seks is behoorlijk leeg.

Tips voor de gevorderde sekstoerist:

Niet naar Cuba gaan. Het is daar allemaal veel te ingewikkeld. Ga lekker naar Thailand of Brazilië of Colombia of waar dan ook... in Cuba moet je niet zijn!

Tips voor de avontuurlijke reiziger, die ook nog af en toe wat pret tussen de lakens wil:

Dit hoofdstuk is volledig uit de hand gelopen. Dusdanig dat ik heb besloten er een apart boek aan te wijden. Zie Cuba achter de schermen.

Hier een korte samenvatting van "Liefde en seks in Cuba".

Qua seks lijkt Cuba op het voormalige Oostblok. Er is geen geld om leuke dingen te doen en het enige leuke dat geen geld kost is seks. Cuba ademt dan ook seks uit al haar poriën. Dit kan zeer verwarrend zijn voor de puriteinse westerling (en ja, dat ben jij waarschijnlijk ook). Waar bij ons Liefde en Seks behoorlijk aan elkaar gekoppeld zijn, is dat in Cuba een stuk minder. Dat heeft nogal wat implicaties voor de omgang met Cubanen.

Of dat verschillende wereldbeeld niet genoeg is, heb je in Cuba ook nog eens een sterk ontmoedigingsbeleid dat wil voorkomen dat Cubanen met Westerlingen omgaan. (met name dan Cubaanse vrouwen met Westerse mannen, andersom is het geen enkel probleem in deze machismo maatschappij).

Deze twee factoren maken dat het spel der verleiding, net zoals de meeste dingen in Cuba totaal niet lijkt op wat wij kennen. Ons referentiekader is gewoon niet aangesloten op de Cubaanse werkelijkheid. Wij, naïeve westerlingen snappen er geen hout van.

Dat maakt dat de valkuilen legio zijn. Toch is Cuba het land bij uitstek als je af en toe ook nog eens plezier wilt maken tussen de lakens. Cubanen zijn bij wet seksueel meerderjarig op hun 15e (niet dat jij als toerist er dan aan mag zitten, foei, de gedachte alleen al. Voor omgang met toeristen geldt de minimum leeftijd van 18. Deel je het bed met jonger, dan is dat een serieus vergrijp (en terecht) en kon je wel eens de bak in draaien.) Doordat seks zo gewoon is en de gemiddelde Cubaan erg vroeg begint met oefenen is seks bijna tot kunst verheven. Ik kan natuurlijk alleen als man spreken, maar als ik de getuigenissen van vrouwen mag geloven is zowel een Cubaanse als een Cubaan een bijzondere ervaring in bed. Mocht je dus een avontuurlijke vakantie willen en af en toe ook nog uitstekende seks: Ga naar Cuba en lees "Liefde en Seks in Cuba" zorgvuldig.

Hoofdstukje 11 - Vertrek

Aan alles komt een eind, en er komt een moment dat je weer uit Cuba vertrekt. Ik hoop dan dat je, een beetje mede dankzij dit boek, een van de mensen bent die Cuba geweldig vindt. Je moet ervoor zorgen dat je CUC's ongeveer op zijn, op de verplichte vertrekbelasting van 25 CUC en wat voor drankjes en hapjes na. Op het vliegveld kun je vaak niet wisselen om de een of andere reden. Probeer de laatste dagen een beetje met je budget te mikken. Vergeet niet dat een taxi naar het vliegveld ook nog wat kost.

Nawoord

Cuba is een waanzinnig gaaf shitland waar niets is wat jij denkt dat het is. Het is relatief duur, de service is slecht, het eten belabberd en niets werkt. Toch is het de vakantiebestemming bij uitstek als je eens iets heel anders wilt. Cuba barst van de muziek, vrolijke mensen, hier en daar schitterende natuur en Cuba is netvliesgeniek als geen ander land. Het is een feest voor de zintuigen en het brein. Cuba is nooit wat je ervan verwacht, altijd een verassing (die soms ook negatief is) en domweg onvergelijkbaar met elk ander land. Je moet het gewoon meegemaakt hebben om het te begrijpen. Ik/wij hoop/hopen met dit boek een bijdrage geleverd te hebben aan jouw begrip en aan de kwaliteit van je vakantie.

Naamloos en Spoorloos...

